

JOGI KISOKOS

ROMÁNIAI MAGYAR FIATALOKNAK

Ábel Kiadó

A *Jogi Kisokos* kiadását a **Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.** támogatta.

MEGVALÓSULT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKARSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap

Szerkesztették:

Balogh Zsuzsa

Kis Júlia

Takács Kató Kata

Számítógépes tördelés:

Szikszai Attila

Borító:

Wameleon Design

Illusztrálta:

Zilahi Nono

Korrektúra:

Tóth Izabella

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Jogi kisokos : romániai magyar fiataloknak. -
Cluj-Napoca : Editura Abel, 2019
ISBN 978-973-114-263-0

34

Ábel Kiadó

400101 Cluj-Napoca, str. Tipografiei nr. 21

tel./fax: 0264-420 001

abelkiado@yahoo.com

www.abelkiado.ro

TARTALOM

ELŐSZÓ	4
1. A LEGFONTOSABB JOGAIDRÓL	6
2. A VILÁGHÁLÓRÓL	16
3. A TESTEDRŐL.....	32
4. A CSALÁDODRÓL.....	44
5. A PÉNZÜGYEIDRŐL.....	60
6. A BÜNTETÉSEKRŐL	70
7. A MUNKÁDRÓL	86
8. AZ ÁLLAMRÓL.....	100
9. A KÖRNYEZETEDRŐL	116
10. ARRÓL, HOGY KITŐL KÉRSZ SEGÍTSÉGET....	128

ELŐSZÓ

Kedves Fiatalok!

A Jogaink Egyesület első kiadványának a második kiadását tartjátok a kezetekben.

Egyesületünk egyik legfontosabb feladatának az erdélyi magyar fiatalok jogvédelmét tartja. Szeretnénk segíteni olyankor, amikor jogi problémába botlotok és szükségetek van egy szakértő véleményére. Ezért született meg a Jogi kisokos is: hogy informáljon, útba igazítson, segítsen a döntések meghozatalában, közvetve pedig a jogaitok védelmében.

Próbáltunk minél több lehetséges kérdésekre választ adni, átfogni a jog legfontosabb területeit. A második kiadásban ezt egy új, érdekes módszerrel tesszük: 10 témában egyenként 10 kérdést írtunk össze és azokra fogalmaztunk meg egy-egy választ.

Fontos megjegyeznünk, hogy a Kisokos nem pótolhatja a törvények megfelelő tanulmányozását, viszont támpontul szolgálhat a további kutatáshoz. Ha rákértesz az interneten egy-egy törvényre, akkor minimális román nyelvtudással máris további információkat lehet megtudni egy bizonyos témáról.

Kérdéseiteket, problémáitokat velünk is megoszthatjátok, ha írtok nekünk. Ha a Jogi kisokossal kapcsolatban megjegyzések, véleményetek, kritikátok van, esetleg más témákat is javasolnátok a következő kiadásokhoz, azt is szívesen fogadjuk, hiszen szeretnénk, ha a kiadvány valóban hasznos lenne számotokra.

Lehetőségek van velünk személyesen is találkozni. Szívesen elmegyünk az iskolákba, nyári táborokba, fesztiválokra, konferenciákra. Kérdésekre viszünk a Jogi Kisokosból és megpróbálunk személyesen válaszolni minden kérdésekre.

a szerkesztők

1.

A LEGFONTOSABB JOGAIDRÓL

I. Miért vannak a szabályok, a jogok és a kötelezettségek?

A társadalmunk úgy van kitalálva, hogy már kiskorúként is szabályok vonatkoznak rád. És ezek közt persze olyanok is akadnak, amelyekkel nem értesz egyet.

Ezek a törvények azért vannak, hogy a társadalmi rend megmaradjon, hogy biztonságban élhessünk az ország határain belül és kívül egyaránt. A sokféle szabályt törvények írják elő és mindenkinek ismernie kell a rá vonatkozókat.

A szabályok valójában az emberek jogait és kötelezettségeit írják elő. Ezek értelmében szabadon megtehetsz bizonyos dolgokat, illetve másoknak kötelessége megtenni bizonyos dolgokat a te boldogságod, egészséged, fejlődésed és biztonságod érdekében. Persze érdemes foglalkozni az érem másik oldalával is, hiszen nemcsak jogaid vannak, hanem kötelezettségeid is.

A kiadványban sok példát fogsz találni a jogaiddal és kötelezettségeiddel kapcsolatosan, most mondunk neked egyet: *Jogod van a tanuláshoz*. Ha azonban tagja vagy egy oktatási intézménynek (iskolának, egyetemnek stb.), akkor van egy sor kötelezettséged is, ilyen például az órákon való részvétel.

Jogaidat jóhiszeműen, mások jogainak megsértése nélkül szabad gyakorolnod.

II. Mit jelent a kiskorúság?

A kiskorúság a születés és a 18. életév közötti időszakot jelöli. Ha betöltötted a 18-at, a törvény szemében felnőtt, érett, felelős személy leszel, addig azonban megkülönböztetett figyelemben részesülsz.

Ha kiskorúként követsz el egy bűncselekményt, a bíró figyelembe fogja venni a korodat a büntetés kiszabásánál. 14 év alatt nem vagy felelős az elkövetett bűncselekményekért, 14 és 16 év között felelős vagy, ha bebizonyosodik, hogy tudatosan követted el a tettet, 16 év felett pedig felelős leszel az elkövetett tettért. Ne feledd, bűncselekményekről beszélünk. Ilyen például a lopás, rablás, testi sértés stb.

Minden személy jogképes, azaz jogai és kötelezettségei lehetnek. A jogképesség a természetes személyek esetében a születéssel kezdődik és a halállal ér véget.

A természetes személy cselekvőképessége azt jelenti, hogy saját akaratnyilatkozattal és saját nevében jogokat szerezhet és kötelezettségeket vállalhat szerződések megkötésével vagy egyéb jogi nyilatkozatok megtételével.

Minden személynek van cselekvőképessége, ha azt a törvény nem korlátozza vagy zárja ki. Nem rendelkezik cselekvőképességgel a 14 év alatti kiskorúak, és azok, akiknek hiányzik a belátási képességük (gondnokság alá helyezett személyek). Ők a törvényes képviselőjük (szülő, illetve gyám, gondnok) révén gyakorolják jogaikat. Korlátozott cselekvőképességgel rendelkeznek a 14-18 év közötti kiskorúak. Ha betöltötted a 14 évet,

jogod lesz bizonyos jogügyleteket egyedül is véghezvinni. Ilyen például az ingóságok vásárlása (könyv, bicikli) vagy kisebb értékű szerződések megkötése (jegyvásárlás, fitnessbérlet vásárlás stb.).

III. Tudod mit jelent az, hogy tilos a diszkrimináció?

A kiskorúakat védő alapjogok minden 18 év alatti fiataalt megilletnek. Minden gyermek egyenlő, tilos a gyermeknek, a szüleinek vagy a törvényes képviselőjének faja, bőrszíne, neme, nyelve, vallása, politikai vagy más véleménye, nemzeti, nemzetiségi vagy társadalmi hovatartozása, vagyoni helyzete, cselekvőképtelensége, születési vagy egyéb helyzete szerinti megkülönböztetése.

Ahogy az Alkotmány is írja: „Románia az összes állampolgárának közös és oszthatatlan hazája, fajtól, nemzetiségtől, etnikai eredettől, nyelvtől, vallástól, nemtől, véleménytől, politikai hovatartozástól, vagyontól vagy társadalmi származástól függetlenül.”

IV. Melyek a legfontosabb jogaid?

A kiskorúak legfontosabb jogai a következők: az élethez való jog, a névhez és állampolgársághoz való jog, a családhoz való jog, az identitáshoz való jog, az intim, családi és magánélethez való jog, a véleményhez való jog és a kifejezés szabadsága, a gondolat, lelkiismeret és vallásszabadság, a személyi szabadsághoz való jog, a gyülekezéshez, a nyilvános rendezvények szervezéséhez

és az azokon való részvételhez való jog, a minőségi egészségügyi ellátáshoz való jog, a tanuláshoz való jog, a pihenéshez, a szabadidő eltöltéséhez, a játékhoz és a szórakoztató tevékenységekhez, illetve a kulturális és művészeti tevékenységekben való részvételhez való jog, a munkához való jog, az egészséges környezethez való jog, a magántulajdonhoz és az örökséghez való jog és sok más.

V. Mit jelent „a gyermek mindenekfelett álló érdeke”?

A gyermeket érintő minden döntésben a gyermek mindenekfelett álló érdekét kell elsősorban figyelembe venni. Ez azt jelenti, hogy amikor a szülők, a törvényes képviselők, az állami szervek, a fizikai és jogi személyek vagy a bíróságok veletek kapcsolatos kérdésekben döntenek, elsősorban a ti érdeketeket kell szem előtt tartaniuk.

VI. Van szavazati jogod?

Az alkotmány 36. cikkelye alapján azok az állampolgárok rendelkeznek szavazati joggal, akik legkésőbb a választások napján betöltötték 18. életévüket. Persze, vannak választások, amelyeken kiskorúként is részt vehetsz, ilyen például a diáktanács elnökének a megválasztása.

Annak ellenére, hogy nem rendelkezel szavazati joggal, minden téged érintő kérdésben szabadon nyilváníthatod a véleményed.

Tíz éves korodtól minden adminisztratív és jogi döntés előtt jogod van ahhoz, hogy meghallgassanak. Fontos megjegyezni, hogy vannak esetek, amikor ugyan meghallgatják a véleményed, de a szüleid, a nevelőid, az állami szervek vagy a bíróság nem hoz olyan döntést, amilyent te szeretnél. Ez azért van, mert más tényezőket is figyelembe kell venniük, amikor egy veled kapcsolatos kérdésben döntenek.

Jogod van információhoz jutni. Ez azt jelenti, hogy rákérdezhetsz bármilyen információra, megismerhetsz és továbbíthatsz bármilyen információt, történjék az írásban, szóban, nyomtatásban, művészi vagy bármilyen más, általad választott formában. Ezt a jogodat csak akkor korlátozhatják, ha mások jogait vagy jó hírnevét sértenéd vele, illetve abban az esetben, ha az állam biztonsága, a közrend, a közegészség vagy a közérköls védelme érdekében szükséges.

Jogod van ahhoz, hogy megbízható információkhoz juss a tömegtájékoztatás révén. A televízió, a rádió, az

újságok és az internet számára is érthető módon kell tájékoztasson, és nem terjeszthet számára ártalmas tartalmakat. Az államnak a kisebbséghez tartozó fiatalok nyelvhasználathoz való jogát is figyelembe kell vennie (magyar nyelvű műsorok, sajtó és rádió, internetes tartalmak, kiadványok).

VII. Kiskorú mehet börtönbe?

A román büntetőjog alapján a következő büntetések szabhatók ki: életfogytig tartó szabadságvesztés, börtönbüntetés, pénzbüntetés. Életfogytig tartó szabadságvesztést nem lehet alkalmazni 65 évet betöltött személy esetén. A börtönbüntetés terjedelme 15 nap és 30 év közötti lehet.

Az általános elv az, hogy bűncselekményeket elkövető kiskorúakkal szemben ne alkalmazzanak olyan intézkedéseket, amelyek szabadságvesztéssel járnak. Olyan esetekben szabnak ki szabadságvesztéssel járó intézkedést, amikor a kiskorú visszaeső bűnöző, vagy

olyan bűncselekményt követ el, amely esetén a törvény 7 évnél több időre terjedő börtönbüntetést ír elő.

Szabadságvesztés nélküli intézkedések: állampolgári nevelés mint kötelező képzés, célja a bűncselekmények következményeinek felismerése, tudatosítása, megelőzés; felügyelet – 2-6 hónapig tartó intézkedés, a mindennapi tevékenységek felügyelete, tanácsadás, célja a megelőzés, a tanulmányok folytatása, bizonyos személyekkel való kapcsolattartás elkerülése; hétvégi ellenőrzés – 4-12 hétre szabható ki, a kiskorúnak tilos hétvégén (szombaton és vasárnap) elhagynia lakhelyét; mindennapos ellenőrzés – 3-6 hónapra szabható ki, meghatározott napi program kötelező betartását vonja maga után.

A bíróság különböző kötelezettségeket szabhat ki: tanulmányok folytatása vagy bizonyos tanfolyamon való részvétel, bizonyos behatárolt területi egység elhagyásának tilalma, különböző eseményeken való részvétel tiltása, bizonyos személyekkel való kapcsolattartás vagy azokhoz való közeledés tilalma (például az áldozat vagy annak családtagjai, társtettesek), ellenőrzés, orvosi kezelésen való részvétel stb.

Szabadságvesztéssel járó intézkedések: javítóintézeti nevelés – javítóintézetbe való beutalást 1-3 évig terjedő időszakra lehet elrendelni; fogvatartási intézetbe való utalás – 2-5 évig terjedő időszakra rendelhetik el, azonban abban az esetben, ha a törvény az elkövetett bűncselekmény esetén több mint 20 évig terjedő börtönbüntetést ír elő, a fogvatartási intézetbe való utalást 5-15 évre is el lehet rendelni.

VIII. Kiskorú utazhat külföldre?

Röviden a válasz: igen, de nem egyedül. Kiskorú román állampolgárok külföldre utazhatnak a szülők vagy hivatalos képviselők kíséretében vagy az előbbiek engedélyével.

IX. Hogy dől el az állampolgárságod?

Jogod van ahhoz, hogy születéskor nevedet bevezessék az anyakönyvbe, és hogy állampolgárságod legyen. A román állampolgárság nem vonható vissza azoktól, akik születésük révén szerezték meg azt.

Az állampolgárság azt jelenti, hogy valaki egy bizonyos államnak a tagja (polgára), és az illető állam jogokkal és köteleességekkel ruházza fel.

Születéskori állampolgárságot kétféleképpen lehet megszerezni: vér szerint (az újszülött a szülei/egyik szülője állampolgárságára jogosult) és terület szerinti (az újszülött megkaphatja azt az állampolgárságot, amely állam a területén született). Romániában a vér szerinti állampolgárságot lehet megkapni.

Egy állampolgárság megszerezhető kéreésre is, ilyenkor az állam egy sor feltételt ír elő, amelyet a kérvényezőnek teljesíteni kell.

X. Létezik halálbüntetés?

Jogod van az élethez, az állam köteles biztosítani életben maradásod és fejlődésed. Az élethez való jog már a születésed előtt megillet. Senkit sem lehet kínzásnak,

bármiféle embertelen vagy lealacsonyító büntetésnek, kezelésnek alávetni.

Országunkban tilos a halálbüntetés.

Jogod van rendelkezni saját magaddal, ha ezzel nem sérted meg mások jogait és szabadságait, a közrendet és a közérkölcst. Abban az esetben is, ha szüleid, egyik szülőd vagy törvényes képviselőd felügyelete alatt állsz, az állam köteles megtenni minden szükséges intézkedést, hogy megvédjen téged az erőszaktól, a támadásoktól, a fizikai és lelki durvaságtól, az elhagyástól és az elhanyagolástól, a rossz bánásmódtól és a kizsákmányolástól, különösképpen a nemi erőszak bármilyen formájától.

Ha a felsorolt helyzetek valamelyikében vagy, ne habozz segítséget kérni, még abban az esetben is, ha a bánásmód miatt szüleidet vagy törvényes képviselődet terheli a felelősség. Ilyen esetben bátran fordulj rendőrséghez, polgármesteri hivatalhoz, tanáraidhoz, szociális munkásokhoz, állami intézményekhez, egyesületekhez.

2.

A VILÁGHÁLÓRÓL

I. Milyen tartalmakat szabad letölteni a világhálóról, illetve ezeket milyen célra lehet felhasználni?

Internetezés közben arra is fontos figyelned, hogy milyen tartalmakat töltesz le, illetve milyen célra használod ezeket az anyagokat.

Tilos olyan tartalmak letöltése és felhasználása, amelyek szellemi jogvédelem alatt állnak, mint pl. fotók, filmek, zenék, különböző programok stb. Felhasználásnak számít a terjesztés, bérbeadás, kölcsönzés, többszörisítés, másolatok készítése, reprodukció, közvetítés, nyilvánosságra hozatal, feldolgozás stb. A szerzői jog megsértése általában valamelyik felhasználási mód jogtalan gyakorlását jelenti, ez pedig akkor következik be, ha nem a szerző közvetlen vagy közvetett beleegyezésével történik, és nem valamely szabad felhasználási körbe tartozik.

A szerző beleegyezésének hiányában szabad felhasználás lehetséges tudományos, vallási, bírósági eljárási, személyes vagy családi és hasonló jellegű célból, de semmilyen esetben nem lehetséges jövedelemszerzés céljából.

Videó és zenemegosztó internetes oldalak használata esetén nem követsz el semmilyen jogellenes cselekedetet. Egyrészt a feltöltött tartalmakért a felelősség a

feltöltőt terheli, másrészt pedig az oldal üzemeltetője köteles megszerezni a tulajdonos beleegyezését a felhasználásra.

Fontos tudnod, hogy vannak olyan honlapok, amelyek olyan tartalmat szolgáltatnak, amelyek önmagukban is bűncselekménynek számítanak, ezért az ilyen oldalak látogatása is bűncselekmény előkészületének vagy esetenként bűncselekménynek minősülhet. Ilyen például a gyermek pornográf tartalmak, a rasszista vagy idegen, illetve fajgyűlöltre uszító tartalmak, illetve a bűncselekményre felbujtó, pl. drogfogyasztásra vagy robbanószerkezet készítésére, öngyilkosságra, esetleg terrorizmus elkövetésére való buzdítás.

A fájlmegosztó rendszerek használata során a megtekinteni kívánt tartalmat letöltöd a saját számítógépedre, így ezen tartalmak lejátszása önmagában felhasználásnak minősül. Ha ezek a tartalmak felhasználása kizárólag magáncélra történik, általában nem minősül jogellenesnek.

Abban az esetben viszont, ha ez a felhasználás haszonszerzés céljából történik, pl. közönség előtti kivetítés belépőjegy ellenében, vagy letöltött kalóztartalom sokszorosítása, terjesztése, akkor jogsértésről beszélünk.

Ahhoz tehát, hogy torrentezés miatt ne kerülj jogi eljárások célpontjába, elvileg az szükséges, hogy csak és kizárólag saját célra töltsél le minimális mennyiséget, és a letöltött tartalmat semmilyen módon ne oszd meg másokkal, illetve ne sokszorosítsd.

II. Mikor szabad valakiről fényképet vagy hangfelvételt készíteni és ezt megosztani?

Annak ellenére, hogy manapság az egyik legtermészetesebb dologgá vált az, hogy fényképet vagy kisvideót készítsünk életünk fontosabb eseményeiről, ez veszélyekkel is járhat. Mivel már nincs is olyan esemény vagy rendezvény, amelyen ne készülne fotó a résztvevőkről is, fontos ismerned az erre vonatkozó jogszabályokat.

A törvény általános előírásai szerint tilos valakiről az előzetes beleegyezése nélkül fényképet vagy hangfelvételt készíteni és ezt közzétenni. Amennyiben valakiről engedély nélkül készítünk vagy hozunk a nyilvánosságra fényképet, videót vagy akár hangfelvételt, jogsértésért követünk el, amely esetben akár kártérítés megfizetésére is kötelezhetnek.

A képmáshoz való jog egy személyiségi jog, amely értelmében valaki eldöntheti, hogy megengedi vagy sem, hogy róla felvétel készüljön, illetve, hogy hozzájárul ezen felvétel felhasználásához. A közterületen való tartózkodás önmagában nem jelenti azt, hogy ebben az esetben nyugodtan lehet valakit fényképezni.

Vannak olyan esetek is, amikor nem szükséges az alany előzetes beleegyezése, ilyen esetekben pedig készíthetünk valakiről felvételt úgy, hogy ez nem fog jogsértésnek bizonyulni. Lássuk csak, melyek ezek az esetek, amikor nem szükséges a lefotózott személy beleegyezése:

- közszereplők vagy közismert szereplők esetén, pl. politikusokról vagy a királyi családról egy esemény

idején, színészekről, énekesekről koncertezés közben, sportolókról sportrendezvényen;

- tömegrendezvényeken készült fotók esetében, amennyiben a tömegből nincsen egy adott személy kiemelve;
- amennyiben az adott fényképen nem ismerhető fel a személy (pl. háttal áll, ki van kockázva a kép, el van takarva az arc stb.);
- ha az adott felvétel közérdeket szolgál;

III. A szólásszabadsághoz való jog érvényes az interneten is?

Mit gondoltok, online felületen ugyanúgy érvényesül a szólásszabadsághoz való jog? Sokan úgy ítélik meg, hogy az internet adta kommunikációs lehetőségek korlátlanok és sokszor az anonimitás mögé bújva az interneten bármikor bárkiről és bármit el lehet mondani, illetve közzé lehet tenni.

A szólásszabadsághoz való jog azt jelenti, hogy mindenki szabadon kinyilváníthatja a véleményét, cenzúra nélkül és a véleménye miatt nem lehet szankcionálni. Azonban, ez a jog korlátozható bizonyos esetekben, így nem mondhatunk éppen bármit bárkiről. A szólásszabadsághoz való jog nem terjed ki olyan esetekre, amikor például a közzétett tartalom mások jogait sérti, vagy bűncselekmények elkövetésére buzdít, bűncselekményt valósít meg, vagy például titkosított információk vagy személyes adatok közzétételére vonatkozik.

Az interneten is ugyanúgy jelen van a szólásszabadsághoz való jog és érvényesek a rá vonatkozó szabályok, garanciák és korlátozások.

IV. Milyen szankció róható ki a közösségi oldalakon való sértő hozzászólásokért?

Amennyiben valakiről sértő hozzászólásokat tesz közzé, a hozzászólások tartalma, nyelvezete és környezete függvényében előfordulhat, hogy jogsértést követesz el, amelynek lehetnek bizonyos következményei is. Fontos tudni azt, hogy a közösségi oldalak közterületnek vannak minősítve, így minden jogellenes tartalom úgy tekinthető, mintha közterületen lett volna elkövetve, nyilvánosan, még akkor is, például, ha azon

személyek száma, akik megtekintették a tartalmat nem volt több mint egy tucat.

Amennyiben valakiről olyan hozzászólásokat osztanak meg, amely az illető személy emberi méltóságát sértik, vagy a becsülethez és a jó hírnévhez való joga ellen irányulnak, a sértett személy akár be is perelheti azt a személyt, aki ilyeneket írt róla.

Ilyen esetekben a bíróság megállapítja a jogsértés tényét, elrendelheti az adott hozzászólás törlését, megtilthatja a hasonló jellegű magatartásokat a jövőre nézve.

Ugyanakkor elrendelheti azt is, hogy a hozzászóló saját oldalán, az adott közösségi oldalon közzé tegye az elmarasztaló határozatot vagy annak kivonatát. Nem utolsó sorban, a sértett fél kérésére a bíróság elrendelheti azt is, hogy a sértő hozzászólások szerzője kártérítést fizessen. A román bíróságokon manapság gyakran lehet találkozni olyan esetekkel, amikor közösségi oldalakon való lejárató kampány és sértő hozzászólások alanyai és elkövetői perelnek. A tendencia pedig az, hogy egyre több esetben a bíróságok megállapítják a jogsértést és a megítélt kártérítések összege is egyre magasabb.

V. Mit lehet tenni internetes csalás esetén?

Mivel egyre gyakoribb az internetes csalás, fontos, hogy óvatosan használd az internetet és elkerüld az olyan oldalakat, főleg az ezeken az oldalakon történő fizetést, amelyek nem tekinthetők megbízhatónak.

Az elővigyázatosság ellenére is bárkivel előfordulhat az, hogy internetes csalás áldozata lesz. Az internetes csalásnak több formája is van, akár abban nyilvánulhat meg, hogy egy megvásárolt termék nem érkezik meg vagy esetleg teljesen más, jóval alacsonyabb értékű termék érkezik meg a megrendelt helyett, de leggyakrabban a bankkártyával való fizetés esetén fordul elő, amikor akaratom ellenére nagyobb pénzüsszeget emelnek le a bankszámládról.

Csalásnak minősül minden olyan cselekedet, amely mások megtévesztésére szolgál. A csalás bűncselekménynek minősül, amelyet alapformában 6 hónaptól 3 évig terjedő börtönbüntetéssel büntetnek. Amennyiben egy informatikai rendszer kerül módosításra, hamis módon, úgy, hogy ezáltal valakinek kára származzon, illetve, hogy az elkövető haszonra tegyen szert, a törvény alapján 7 évig tartó börtönbüntetés róható ki.

Ebben az esetben a rendőrségen kell büntető jelentést tenni és ajánlott csatolni az összes bizonyítékot az ügyben, mint pl. az adott oldal print-screenje, a levelezés, chatelés és kifizetés bizonylatát.

Érdemes a bankot is felhívni ilyen esetekben, hogy csalásnak lettél az áldozata, hiszen ilyenkor a bank letilthatja a bankkártyádat, és ha időben szóltál, akkor talán még a tranzakciót is meg tudja állítani. Ebben az esetben akár a pénzedet is visszakaphatod, viszont ahhoz, hogy megtudd, ki volt az elkövető, és hogy felelősségre vonják, feltétlenül a rendőrségen kell feljelentést tenned.

VI. Internetes vásárlás esetén mennyi időn belül lehet a terméket visszaküldeni?

Abban az esetben, ha interneten vásárolsz egy terméket, jogod van hozzá, hogy 14 napon belül megmondod magad, visszaadd a megvásárolt terméket és visszakapd az árát. Ezt elállási jognak nevezzük, amely a legtöbb internetes vásárlás esetén fennáll.

A 14 napot a termék kézbesítésétől kell számítani, szolgáltatások esetében pedig a szerződés megkötésétől.

Az elállási jog a fogyasztó védelmére van szabályozva és az online vásárlásnak egy előnye, hiszen ebben az esetben nem is kell megindokolnod azt, hogy miért is nem szeretnéd továbbá az adott terméket. 14 napon belül bármilyen okból és indoklás nélkül elállhatsz a szerződéstől. Akkor is vissza lehet küldeni az adott terméket, ha már kibontottad és kipróbáltad.

Ez a szabályozás azért létezik, mert internetes vásárlás esetén sokszor csak fényképek, videók és vásárlói vélemények alapján rendelsz meg és fizetsz ki egy adott terméket, így előfordulhat, hogy nem azt kapsz, amit szeretnél volna.

Továbbá, 14 napon túl is vissza lehet küldeni egy adott terméket, amennyiben ez hibás vagy nem felel meg a termékleírásának, nem működik megfelelően. Ebben az esetben két év szavatossági idő áll rendelkezésre, amelyet sok esetben a gyártó vagy a forgalmazó, esetleg a kereskedő kiegészíthet egy garanciával.

Ezekben az esetekben, a kereskedőnek kötelessége a terméket ingyen megjavíttatni vagy kicserélni, ha ez nem lehetséges a törvény előírásai szerint, akkor a termék árát visszafizetni a vásárlónak.

VII. Mikor számíthatunk cenzúrára a közösségi oldalakon, milyen tartalmak számítnak tilosnak?

A közösségi oldalakon nem lehet szabadon, bármilyen tartalmat közzétenni. Ezen oldalak be kell tartásuk az államok törvényeit, amelyben az adott közösségi média elérhető, ugyanakkor saját rendelkezéseik, belső szabályozásaik is vannak a felületükön közzétett tartalmakat illetően.

A felhasználóknak mindkét típusú szabályozást be kell tartaniuk, ha az adott közösségi médiát szeretnék használni, tartalmakat megosztani és közzétenni.

A közösségi oldalak, úgy működnek, mint valami országokon átnyúló magáncégek, amelyek saját szabályozásokat és szankciókat is írhatnak elő a felhasználóik számára. Ezek a szabályozások, több esetben szigorúbbak, mint az állam által előírt rendelkezések és gyakran előfordul az, hogy olyan tartalmak is törlésre kerülnek a közösségi médiában, amelyek az állam szabályozásaiba nem feltétlenül ütköznek és a szólásszabadság védelme alatt állnak.

Ezen szabályozások közé tartozik például, amikor egy felhasználót bizonyos időre letiltanak az adott közösségi média használatától, vagy amikor a közösségi média az általa közzétett tartalmakat, illetve hozzászólásokat töröl.

A szólásszabadsághoz való jog értelmében bárki szabadon elmondhatja, kinyilváníthatja a véleményét. Ez esetben meg kell különböztetni a vélemények szabad kinyilvánításához való jogot a tények közlésétől, mivel ez utóbbi esetén a szólásszabadsághoz való jog nem terjed ki az olyan tények közlésére, amelyeknek nincs valóságalapja.

A szabad vélemény kinyilvánítása azt jelenti, hogy az állam nem cenzúrázhatja, és nem részesíthet valamilyen szankcióban, azért mert a véleményedet elmondod.

Előfordulnak olyan esetek, amikor a szólásszabadsághoz való jog más jogokkal ütközik, így esetenként korlátozható.

A szólásszabadsághoz való jog nem terjed ki olyan helyzetekre, amikor valaki gyűlöletbeszédet mond, diszkriminál, bűncselekmény elkövetésére buzdít,

bűncselekményt valósít meg, például fasiszta, kommunista ideológiát terjeszt, vagy más személyek jogait sérti, például rágalmazó bejegyzések, amelyek valakinek a jó hírnévhez való jogát sértik.

Továbbá, a közösségi oldalak saját szabályozásokat is létrehoztak, amelyek értelmében, különböző tartalmakat cenzúráznak, és felhasználóikat szankciók alá vetik. Ha ilyen tartalmakat teszel közzé közösségi médiákban, akkor számíthatsz arra, hogy a bejegyzést törlik vagy akár eltiltanak a közösségi média használatától.

A saját felhasználási feltételek között szerepel, hogy tilosak a szélsőséges tartalmak, terrorizmussal kapcsolatos tartalmak, erőszakos cselekedetekkel kapcsolatos bejegyzések, meztelenséget megjelenítő tartalmak, ízléstelen vagy közérkölcsebe ütköző, szexualitásra, pornográfiára vonatkozó tartalmak, a gyűlöletkeltésre vagy bűncselekmény elkövetésére irányuló tartalmak, továbbá minden olyan bejegyzés, amely más személyek jogait sérti.

Ezen tartalmak szűrése többnyire jelentés alapján történik, mesterséges intelligenciát használó szoftver segítségével, illetve saját ellenőrök segítségével.

Mivel temérdek tartalom kerül szűrésre, sok esetben az adott szoftverek hibákat is elkövetnek és olyan tartalmak is kerülnek törlésre, amelyek sem a felhasználói feltételekbe nem ütköznek, sem az adott ország jogszabályaiba.

A közösségi oldalak cenzúrájával kapcsolatosan sok kritika is megfogalmazódott már, hiszen a használata

nagyon elterjedt és így a cenzúra újabb formáival és következményeivel is találkozhatunk, amely eltérő az eddig megszokott modellektől és vannak, akik úgy ítélik meg, hogy eseteként akár összeegyeztethetetlen a szólásszabadsághoz való joggal.

VIII. Milyen bűncselekményekkel találkozhatunk az interneten és hogyan büntetik ezeket?

A világháló használatának elterjedése kapcsán olyan, a törvény által tiltott és büntetett magatartások – bűncselekmények – jelentek meg, amelyek elkövetéséhez szükség van az internetre és a számítógépes rendszerekre. Ezeket online, illetve cyber vagy elektronikus bűncselekményeknek is neveznek.

Ilyenek például az internetes csalások, amelyek különböző formát ölthetnek és több típusú bűncselekményt valósítanak meg. A törvény nagyon szigorúan bünteti az olyan magatartásokat, amikor informatikai rendszereket módosítanak, hamis adatokat visznek be vagy adatokat törölnek a rendszerből, a rendszer működését vagy a hozzáférést korlátozzák, károkozás vagy jogtalan haszonszerzés céljából.

2-től 7 évig terjedő börtönbüntetést ír elő a törvény arra az esetre, amikor elektronikai fizetőeszközöket hamisítanak, hamis adatokat használnak fizetéshez vagy valakinek az elektronikus fizetőeszközét az akarat ellenére használják. Az ilyen jellegű fizetőeszköz elfogadása is bűncselekménynek minősül.

Hasonló mértékű büntetés szabható ki olyan esetekre is, amikor valaki olyan eszközöket, számítógépes programokat birtokol, tárol vagy közvetít, amely alkalmas arra, hogy elektronikus fizetőeszközt hamisítson.

3 évig terjedő büntetéssel sújtható az a személy, aki jogtalanul fér hozzá egy informatikai rendszerhez. Bűncselekménynek minősül a különböző programok vagy rendszerek szabotálása, informatikai kémkedés, adatokhoz való jogtalan hozzáférés, ezen adatok törlése, módosítása vagy továbbítása, számítógépes programokban vagy adatokban történő károkozás, védett programok, adatok másolása, jogtalan használása.

Szigorúan bünteti a törvény a gyermekpornográfiával kapcsolatos bűncselekményeket, tilos gyermekpornográf anyagok készítése, tárolása, letöltése, továbbítása, promoválása, vásárlása.

Online bűncselekménynek számít az elektronikus szavazat hamisítása is és az elektronikus szavazással kapcsolatosan elkövetett csalás is. Ugyanakkor a törvény bünteti azt is, ha valaki más személy adatait felhasználva más személynek adja ki magát.

Tilos a személy engedélye nélkül megnézni az online levelezését vagy beszélgetését más személlyel.

Magánélet megsértésének minősül és bűncselekmény, ha valakit egy magánterületen jogtalanul lefényképeznek, megfigyelnek, lehallgatnak, magánbeszélgetését rögzítik, és az is, ha ezeket az anyagokat közzéteszik.

Az internetes zaklatás, fenyegetés vagy zsarolás is bűncselekmény. Zaklatásnak minősül például az, ha valaki akaratán kívül rendszeresen kap valakitől üzeneteket.

Ha ilyen jellegű bűncselekménynek vagy az áldozata, vagy tudomásod van róla, büntető feljelentést kell tenned a rendőrségen.

IX. Legálisak-e a személyre szabott tartalmak és reklámok?

Az a jelenség, hogy személyre szabott tartalmakkal és reklámokkal szembesülsz, amikor böngészsz a világhálón, annak tulajdonítható, hogy a böngészési szokásaidat, útvonaladat, kulcsszavakat, mailek címszavait figyelembe véve jelennek meg a személyre szabott tartalmak.

Ezt viselkedés alapú hirdetésnek hívják és a felhasználók érdeklődésének megfelelően hirdetnek termékeket és szolgáltatásokat. Ennek megvalósításában fontos szerepet játszanak a cookiek/sütik, amelyek a böngészésről gyűjtenek és dolgoznak fel információkat, anonimizált módon.

Alapvetően ez nem jogellenes, hiszen minden olyan szolgáltató, aki viselkedés alapú hirdetéssel foglalkozik, be kell tartsa a jogszabályokat, és személyes adatokat is csak a jogi rendelkezések tiszteletben tartásával dolgozhat fel. A legtöbb esetben a célzáshoz használt adatok nem személyes adatok, tehát nem teszik lehetővé a valós felhasználó azonosítását.

X. Mit lehet tenni, ha a személyes adatainkat a beleegyezésünk nélkül használja fel valaki?

Abban az esetben, amikor a személyes adataidat beleegyezésed alapján használják fel, bármikor visszavonhatod a beleegyezésed és a továbbiakban már nem használhatják fel az adataidat.

Bármikor tiltakozhatsz az ellen, hogy a hozzájáruláson kívül adataidat felhasználják, ilyenkor azonnal be kell szüntetni adataid felhasználását, például ebben az esetben nem küldhetnek továbbra is hírlevelet neked.

Bármikor hozzáférhetsz a rólad tárolt és felhasznált személyes adatokhoz, és bármikor kérhetsz, térítésmentesen egy másolatot ezekről az adatokról és felhasználási módjukról.

Jogod van ahhoz, hogy személyes adataid helyesbítését kérjed. Ugyanakkor, amennyiben a személyes adataidra nincs szükség vagy azokat jogsértően használták fel, kérheted azok törlését.

Amennyiben személyes adatodat jogtalanul használták fel, panaszt tehetsz az Adatvédelmi Hatóságnál. Bírósághoz is fordulhatsz ezekben az esetekben, ahol kérheted a jogsértés megállapítását, megszüntetését, a jogsértéstől való eltiltást és nem utolsósorban kártérítést is igényelhetsz.

3.

A TESTEDRŐL

I. A kiskorú azt tehet a testével, amit akar?

Egészségünk védelmére már fiatalként érdemes odafigyelni, hiszen a nem megfelelő táplálkozás, a mértéktelen alkoholfogyasztás, a dohányzás, a drogfogyasztás, a mozgásszegény életmód nagymértékben károsíthatja azt.

A fiatalok egészségének védelme érdekében a törvényhozó nagyon sok szabályt fogadott el. A törvény értelmében bizonyos tevékenységek károsak a fiatalokra nézve, mivel veszélyeztethetik testi és/vagy lelki egészségüket. Ezért eltiltja a kiskorúakat ezektől a tevékenységektől, de megtiltja a felnőtteknek is, hogy bármilyen módon hozzájáruljanak ahhoz, hogy a kiskorúak ezekben a tevékenységekben részt vegyenek.

Senki nem alkalmazhat testi fenyegetést nálad, ha ez veszélyezteti a testi és lelki fejlődésed vagy az érzelmi jólétedet.

Sok minden tilos a 18. életévüket be nem töltött fiataloknak, de amint azt látni fogjátok, kivételek is vannak bizonyos szabályok alól.

II. Lehet tetoválásod, testékszered?

Testékszert (piercinget) csak a 16 évnél idősebbek tehetnek, az intim testékszer esetében az alsó korhatár 18 év. A rendelkezés nem vonatkozik a fülbevalóra, ennek

behelyezése nincs korhoz kötve. Tetoválást szintén csak a 18. évüket betöltötték készíttethetnek maguknak.

Lehet azonban testékszered 14-16 éves korodban is, illetve tetoválásod 16-18 évesen is, de csak abban az esetben, ha a szülő vagy a gyám is jelen van a beavatkozásnál, és írásos hozzájárulását adja hozzá.

A tetoválásnak, illetve a testékszer behelyezésének negatív egészségügyi következményei is lehetnek. Mindenképpen figyelj oda ezekre, főként, ha cukorbeteg, vérzékeny, szívbeteg, bőrbeteg vagy, valamilyen bőrsérülésed vagy fertőző betegséged van, fémre, festékszerekre allergiás vagy, epilepsziás vagy, szélütést szenvedtél, aluszékony, terhes/szoportató vagy, gyenge az immunrendszered, vagy valamilyen sebhelyed van.

Törvény tiltja a tetoválás elkészítését és a testékszer behelyezését az alkohol, gyógyszer, kábítószer befolyása alatt álló vagy bőrbetegségben szenvedő személy esetében, égési vagy másképpen sérült, gyulladt bőrfelületen.

Arra is figyelj oda, hogy a beavatkozások elvégzésekor a helyszínnak, a felszereléseknek, az eljárás során használt berendezéseknek tisztának kell lenniük. A zárt, száraz és portalan helyen tárolt, sterilizált felszereléseknek külön csomagolásban kell lenniük. A felszereléseket használat előtt fertőtleníteni kell. Az egyszer használatos fogyóanyagokat, tartozékokat és felszereléseket csak egy személynél lehet használni, és a beavatkozást követően azonnal el kell távolítani. A személyzetnek tiszta, fertőtlenített védőfelszerelést kell viselnie, kezének tisztának kell lennie.

Mielőtt testékszert tetetnél, vagy tetoválást készíttetnél, olvass utána az esetleges veszélyeknek, és annak is, hogy a beavatkozás után milyen higiéniai intézkedéseket kell megtenned ahhoz, hogy megőrizd egészséged, és a sebek ne fertőződjenek el.

A műveletek során csakis a törvény által előírt érzéstelenítő használható. A befecskendezhető érzéstelenítőket az orvosi személyzet adhatja be egyhasználatos fecskendővel és steril tűvel. Emellett használhatnak helyi érzéstelenítő jellegű krémet vagy sprayt. Tilos a vérzéscsillapító ceruzák vagy timsó használata. Tilos a nikkelt, illetve egyéb mérgező fémeket tartalmazó testékszerek használata.

A tetoválást vagy testékszer behelyezését végző személynek kötelessége tájékoztatni ügyfelét arról, hogy melyik egészségügyi intézményhez fordulhat abban az esetben, ha szövődmények lépnek fel. A tetoválást csakis szakképzett orvosi személyzet távolíthatja el.

III. Kiskorú fogyasztthat alkoholt? Cigarettaázhat?

A cigarettaázást és az alkoholfogyasztást önmagában nem tiltja a törvény, viszont tilos cigaretta és alkohol árusítása a 18 éven aluliaknak, illetve tilos a közterületen történő alkoholfogyasztás. Ha a törvény nem is tiltja, a szülők vagy más személy, aki felelős érted, megteheti. Ne haragudj ezekért a szigorú szabályokért, azért vannak, hogy védjék a testi egészségedet.

IV. Mit kell tudj a kábítószerokról?

A kábítószer-fogyasztás az alkohol-fogyasztásnál és a cigarettázásnál is súlyosabb egészségügyi következményekkel járhat. A következőkben azonban nem az egészségre gyakorolt káros hatásairól beszélünk, hanem a drogfogyasztás és droggal való kereskedés jogi következményeiről.

A drogfogyasztás országunkban tilos. Ennek ellenére nem indítanak büntetőeljárást azok ellen, akiknek szervezetében drogokat mutatnak ki, de nyilvántartásba veszik az alkalmi kábítószer-fogyasztót is.

A törvény különbséget tesz a drogfogyasztó és a droggal kereskedő között. Az utóbbi büntetőjogi szempontból súlyosabb vétségnek számít, ez a kiszabható büntetésekben is meglátszik.

V. Melyek a drogokkal kapcsolatos bűncselekmények és az értük kiszabható büntetések?

Kábítószer termesztésével, feldolgozásával, tárolásával, továbbadásával kapcsolatos bűncselekményekért 2 évtől 12 évig terjedő börtönbüntetés jár, attól függően, hogy könnyű- vagy keménydrogokról van szó.

Kábítószer termesztése, feldolgozása, vásárlása vagy tárolása saját fogyasztásra pénzbírsággal vagy könnyűdrogok esetében 3 hónaptól 2 évig terjedő, míg keménydrogok esetében 6 hónaptól 3 évig terjedő börtönbüntetéssel sújtható.

Drogok behozatala az országba vagy kivitele az országból (a drogok importja vagy exportja) könnyűdrogok esetében 3 évtől 10 évig terjedő szabadságvesztéssel, súlyos kábítószeresek esetében 7 évtől 15 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Nyilvános tér felajánlása kábítószer használatára vagy a kábítószer használatának engedélyezése ilyen térben 2 évtől 7 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Kábítószer használatára való buzdítás, függetlenül attól, hogy ezt követi vagy nem követi tényleges használat, 6 hónaptól 3 évig terjedő börtönbüntetést vonhat maga után.

Ha az előbb felsorolt bűncselekmények következtében az áldozat életét veszti, 10 évtől 20 évig terjedő börtönbüntetés róható ki az elkövetőre. Könnyű vétségek esetében a közérdekű munka kiválthatja vagy kiegészítheti mind a pénzbírságot, mind a börtönbüntetést.

Külföldre történő utazásnál azt sem szabad elfelejteni, hogy a különböző országok jogszabályai nagyban eltérhetnek egymástól, és míg egyes országok nem büntetik olyan szigorúan, más országokban sok éves börtönbüntetés járhat akár néhány darab füves cigi be- vagy kicsempészéséért is.

VI. Mit kell tudj kiskorúként a szexualitásról?

Már sokszor hallottatok tanácsokat arra vonatkozóan, hogy mikortól lehet elkezdni a szexuális életet. Döntéseketek több tényező is befolyásolja: a közösség, a neveltetésetek, meggyőződéseitek, a megfelelő ismeretek megléte vagy hiánya, hogy kinek a tanácsaira hallgattok, és így tovább.

A döntés a ti kezetekben van, de nagyon fontos arra is odafigyelni, hogy a partneretek mit szeretne. Semmilyen esetben nem ajánlott szexuális kapcsolatot létesíteni olyan személlyel, aki ebbe előzőleg nem egyezett bele, hiszen ez bűncselekménynek minősül.

A törvény meghatározza, hogy milyen életkortól nem büntetendő a szexuális kapcsolat létesítése, de ez nem azt jelenti, hogy ha betöltötted azt a kort, utána nyugodtan belevághatsz. Ez egy jól átgondolt döntés kell legyen, nem egy hirtelen ötlettől vezérelt. Minden esetben figyelj oda a megfelelő védekezésre is, hiszen így elkerülhető a nem kívánt terhesség és a nemi úton terjedő betegségek.

VII. Melyek a szexualitással kapcsolatos bűncselekmények?

A szexuális bűncselekményeket kiskorúak is elkövethetik, ha pedig az áldozat kiskorú, akkor mindig súlyosabb vétségnek számítanak.

A következőket soroljuk a szexuális bűncselekmények közé:

Erőszak. Az erőszakos szexuális kapcsolat, orális vagy anális szexuális aktus létesítése 3 évtől 10 évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Nemcsak a szexuális kapcsolat, az orális és az anális aktus tartozik ide, hanem bármilyen anális vagy nemi szervbe történő behatolás, függetlenül attól, hogy milyen eszközt használnak az elkövető.

Ennek a bűncselekménynek súlyosbított formái is vannak, ebben az esetben a kiróható börtönbüntetés 5 évtől 12 évig terjed. Ezek a következők:

- az elkövető az áldozat gondozója, gyámja, oktatója, védelmezője vagy gyógyásza (orvos, nővér stb.);
- az áldozat az elkövető egyenes ági rokona vagy testvére;
- az áldozat nem töltötte be a 16 évet;
- a tett pornográf anyagok előállítása céljából követk el;
- a tettek testi sértés lett a következménye;
- a tett két vagy több személy követte el.

Ha a tett következtében az áldozat elhunyt, 7 évtől 18 évig terjedő börtönbüntetést róhatnak ki az elkövetőre.

Szexuális agresszió. Minden olyan cselekedet, amely nem tartozik a szexuális erőszak kategóriájába, de erőszakkal elkövetett szexuális aktusnak minősül, 2 évtől 7 évig terjedő börtönnel büntetendő egyszerű formájában, 3-10 évvel az előbb felsorolt súlyosabb esetekben, illetve 7-15 évvel, ha a tett következtében az áldozat elhunyt.

Kiskorú személlyel létesített szexuális aktus. Abban különbözik az erőszaktól, hogy a kiskorú beleegyezésével történik, viszont ennek ellenére bűncselekménynek számít. Kiskorúval létesített szexuális kapcsolatot, orális vagy anális aktust jelent.

A kiróható büntetések a következők:

- ha a kiskorú nem töltötte be a 13 évet: 2-7 év szabadságvesztés;

- ha a kiskorú 13 és 15 közötti: 1-5 év szabadságvesztés (az első két esetben a tett nem büntetendő, ha az elkövető és az áldozat között nincs több mint 3 év korkülönbség);
- ha a kiskorú 13-18 év közötti, és az elkövető visszaélt az kiskorúra gyakorolt autoritásával vagy befolyásával: 2-7 év szabadságvesztés;
- ha a kiskorú egyenesági rokona vagy testvére az elkövetőnek, ha az elkövető a kiskorú gondozója, gyámja, oktatója, védelmezője vagy gyógyásza, illetve ha a tettet pornográf anyagok előállítása céljából követték el: 3-10 év szabadságvesztés.

Kiskorú megrontása. Olyan szexuális jellegű cselekmény elkövetése, ami nem sorolható az előző kategóriába, abban az esetben, ha a kiskorú nem töltötte be a 13 évet, 1-től 5 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ha a kiskorú az elkövető egyenes ági lezármazottja vagy testvére, ha az elkövető a kiskorú gondozója, gyámja, oktatója, védelmezője vagy gyógyásza, illetve, ha a tettet pornográf anyagok előállítása céljából követték el, 2-7 év szabadságvesztés róható ki érte.

Ha egy 13 évet be nem töltött kiskorú jelenlétében egy nagykorú bármilyen szexuális cselekedetet követ el, pénzbírsággal vagy 6 hónaptól 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Kiskorú szexuális cselekedetekre való biztatása. A nagykorú arra biztat egy 13 évet be nem töltött kiskorút, hogy találkozzanak, azzal a céllal, hogy a felnőtt

elkövethesse az előbb felsorolt bűncselekmények valamelyikét, pénzbírsággal vagy 1 hónaptól 1 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Amint olvashattuk, nagyon oda kell figyelni, hogy mit mond a törvény, hiszen könnyen elkövethetünk egy olyan tettet, ami a mi szemünkben talán nem is olyan súlyos, de a törvényhozó akár több év börtönnel is büntethet.

VIII. Hány éves kortól nem büntetendő a szexuális kapcsolat létesítése?

Szexuális kapcsolat létesítése rendes esetben 15 éves kortól nem büntetendő, kivéve abban az esetben, ha az elkövető visszaélt a kiskorúra gyakorolt autoritásával vagy befolyásával, vagy akkor, ha a kiskorú egyes ági rokona vagy testvére az elkövetőnek, ha az elkövető a kiskorú gondozója, gyámja, oktatója, védelmezője vagy gyógyásza, illetve, ha a tettet pornográf anyagok előállítására céljából követték el.

IX. Olyan sportot választhatok, amelyet szeretnék?

A sportok köre egyre tágasabb lett az elmúlt időszakban. Vannak veszélytelenek, de van egy egész sor extrém, testi és lelki egészségre veszélyes sport is. A törvény értelmében kipróbálhatsz, gyakorolhatsz sportokat, de szükséged van a szüleid vagy a gyámod engedélyére.

X. Mi történik, ha kiskorú szeretne abortuszt?

Kíváncsi vagyok, hogy ne kelljen, pánikolva ezt a kérdést elolvasd. Hogy vajon mi történik most, hogy megtörtént a baj? Kötelességek elmondani a szülőknek? Milyen lehetőségeim vannak? Egyáltalán jogom van egyedül eljárni? Az első tanácsunk az lenne, hogy keress valakit, aki tanácsot tudjon adni neked. Remélhetőleg ezt a szerepet a szüleid töltik majd be, de ha első körben nem tudnád elmondani, keress egy olyan felnőttet, akiben megbízol és kérj tanácsot tőle.

Ha mégis arra kerülne a sor, hogy az abortusz mellett dönts, tudnod kell, hogy 18 éves kortól hozhatod meg ezt a döntést egyedül.

A törvény előír két kivételes esetet is, amikor a kiskorúak a szülei vagy a gyámjuk nélkül is meghozhatják a döntést:

- a. Sürgős esetekben, amikor a szülő vagy a gyám nem elérhető és a kiskorú rendelkezik a megfelelő ítélőképességgel, hogy megértse az egészségügyi helyzetet, amelyben van.
- b. Olyan esetekben, amelyeknek köze van a szexuális és reprodukciós problémák diagnosztizálásához és kezeléséhez, ha a kiskorú betöltötte a 16. életévét.

A következtetés az, hogy szinte minden esetben szükség lesz a szülői engedélyre.

4.

A CSALÁDODRÓL

I. Jogod van a családdodhoz?

A válasz természetesen igen. A család az első számú közösség, ahová tartozunk. A családi kapcsolatok alapja a rokonság vagy a házasság.

Jogod van ahhoz, hogy ismerd a szüleidet, és lehetőség szerint ők gondoskodjanak rólad. Nem szabad a szüleidtől elszakítani téged, csakis a saját érdekedben. Ez például akkor fordulhat elő, ha a szüleid rosszul bánnak veled, vagy elhanyagolnak.

Ha elváltak a szüleid, jogod van mindkét szülőddel tartani a kapcsolatot. Ha a családdod tagjai több országba szakadtak, jogotok van utazni ezen országok között, hogy kapcsolatban maradhassatok egymással. Az állam köteles megakadályozni azt, hogy illegálisan kivigyenek saját országból.

A szülők közösen felelősek a nevelésedért, minden veled kapcsolatos döntésnél elsősorban a te érdekedet kell szem előtt tartaniuk. Az államnak különböző szolgáltatásokkal kell támogatnia a szülőket.

Ha nem gondolhat a saját családdod, olyan személyeknek kell megfelelően gondoskodniuk rólad, akik tiszteletben tartják a vallásodat, kultúrádat és nyelvedet.

Jogod van megismerni a nagyszüleidet, a testvéreidet és a családdod többi tagját, jogod van velük személyes kapcsolatot létesíteni és ápolni. Jogod van minden

olyan személlyel tartani a kapcsolatot, akihez ragaszkodsz, és aki a családi kötelékeket helyettesítette vagy helyettesíti a te életedben, kivéve, ha ez a kapcsolat nem szolgálja a te mindenekfelett álló érdekedet.

II. Mi a jegyesség?

A jegyesség a házasságkötés kölcsönös ígéretét jelenti. Nincsen semmilyen külső, formai feltétele, azaz nem függ szerződés megkötésétől, jegygyűrűcserétől stb.

A jegyesség nem feltétele a házasságkötésnek, és nem is kötelezi a feleket a házasság megkötésére. A jegyesek dönthetnek úgy, hogy nem házasodnak össze, hanem felbontják a jegyességet. A jegyesség felbontása sincs semmilyen formai követelményhez kötve. Egyik felet sem lehet kötelezni a házasság megkötésére.

Ha a jegyesség felbomlik, a jegyesség ideje alatt kapott ajándékokat vissza kell szolgáltatni az ajándékozónak (kivéve a szokványos ajándékokat). Ez a szabály nem vonatkozik arra az esetre, amikor az eljegyzés az egyik fél halála miatt bomlik fel.

Ha a jegyesség az egyik fél hibájából bomlik fel, a sértett fél kártérítésre jogosult. Ezt a jegyesség felbontásától számított egy éven belül kell igényelni.

III. Mit kell tudni a házasságról?

A házasságkötés az alapvető emberi jogaink közé tartozik. Minden személynek joga van megházasodni és családot alapítani. A házasságban a férj és a feleség egyenrangú, a házastársak joga és kötelezettsége a

gyermekük nevelése. Csak azok számára engedélyezett az egyházi esküvő, akik előtte polgárilag megesküdtek. Az életközösség (törvény által meg nem erősített együttélés) nem eredményez legális családi kapcsolatot, azonban lehetnek jogi következményei (például közös gyermek születése esetén).

IV. Kik köthetnek házasságot?

- 18. életévüket betöltött személyek (alapos okok miatt a 16. évét betöltő kiskorú is házasságot köthet, ehhez szüksége van orvosi igazolásra, a szülők vagy a gyám beleegyezésére és a gyámhatóság engedélyére is.);
- két román állampolgár, egy román és egy külföldi állampolgár, de akár két külföldi állampolgár is köthet házasságot Romániában;

- a házasság kizárólag egy férfi és egy nő között jöhet létre; az azonos neműek házasságát a román törvénykezés nem engedélyezi (a külföldön, azonos nemű személyek között megkötött házasságot a román törvény nem ismeri el, ugyanez vonatkozik a külföldön megkötött polgári partnerségekre is, függetlenül attól, hogy egy férfi és egy nő vagy azonos neműek között jött létre);
- ha a házasulandó felek közül egyik sem házas (ha egy házas személy újabb házasságot köt, bigámiát követ el);
- ha a házasulandó felek között nincs rokoni kapcsolat (egyenes ági leszármazottak esetében, illetve oldalági leszármazottak esetében a negyedik rokonsági fokig);
- ha a házasulandó felek közül egyik sem értelmi fogyatékos;
- olyan személyek, akik között nincs gyámsági viszony.

V. Hogyan lehet házasságot kötni?

A házasság megkötése előtt a felek házassági nyilatkozatot tesznek a polgármesteri hivatalban. Ha az egyik fél kiskorú, a szülők vagy a gyám nyilatkozata is szükséges. Ha valaki ellenzi a házasságot, a házassági nyilatkozat közzétételétől számított 10 napon belül nyújthat be panaszt. A panasznak írásos formája kell hogy legyen, tartalmát bizonyítékokkal kell alátámasztani.

A házasságkötésnek három minimális feltétele van:

1. az anyakönyvvezető jelenléte (ő celebrálja a házasságkötést a polgármesteri hivatal székhelyén vagy más helyszínen);
2. a két fél személyes jelenléte;
3. a feleknek a házasságkötésre irányuló szabad, személyes, kifejezett és határozott nyilatkozata.

Házasság akkor jön létre, ha a jelenlevő felek az anyakönyvvezető és legalább két tanú jelenlétében személyesen kijelentik, hogy egymással házasságot kötnek. A kijelentésükhöz semmilyen feltételt vagy időhatárt nem fűzhetnek. Tanú csak nagykorú, cselekvőképese személy lehet.

A nyelvi kisebbségekhez tartozó román állampolgárok kérhetik a házasságkötés celebrálását anyanyelvükön, ha az anyakönyvvezető érti és beszéli ezt a nyelvet.

A házasságkötés egyik fontos kérdése a névviselés. A házasulandó felek a következő lehetőségek közül választhatnak:

- mindkét fél megtarthatja a házasság előtt viselt családnevét (Kiss Ferenc, Lukács Anna);
- mindkét fél felveszi egyikük családnevét (Kiss Ferenc és Kiss Anna vagy Lukács Ferenc és Lukács Anna);
- mindkét fél felveszi kettejük egyesített családnevét (Kiss Lukács Ferenc, Kiss Lukács Anna);
- az egyik fél megtartja a házasság előtt viselt családnevét, a másik fél pedig felveszi az egyesített családnevet (Kiss Ferenc és Kiss Lukács Anna vagy Kiss Lukács Ferenc és Lukács Anna).

Az a házasság érvénytelen, ahol az egyik vagy mindkét fél 16 év alatti, azonban ha a bírósági határozat véglegessé válásáig a fél/felek betöltötték a 18. életévüket, a feleség várandós, vagy gyermeket szült, akkor a házasság érvényesnek tekinthető.

VI. Melyek a házastársak jogai és kötelezettségei?

A házastársak a döntéseiket közösen hozzák, egymásnak tisztelettel, hűséggel és támasszal tartoznak, ugyanakkor nincs joguk cenzúrázni egymás levelezését, szociális kapcsolatait vagy a másik fél mesterségének megválasztását.

A házastársak kötelesek egymást anyagilag is támogatni, illetve kötelesek hozzájárulni a házasság költségeihez. A háztartási munkavégzés és a gyermeknevelés is anyagi hozzájárulásnak számít.

A házasság megkötésével, ha a házastársak nem döntenek másképp, vagyonközösség keletkezik. Ez abban nyilvánul meg, hogy a házastársak osztatlan közös tulajdonába kerül mindaz, amit a házasság ideje alatt akár együttesen, akár külön-külön szereznek, kivételt képeznek azok a vagyontárgyak, amelyek valamely házastárs különvagyonához tartoznak.

Mindkét fél szabadon használhatja a vagyonközösség részét képező javakat, viszont csak a másik fél engedélyével változtathatja meg azok rendeltetését. Mindkét félnek joga van óvintézkedéseket és adminisztratív jellegű intézkedéseket tenni, viszont csak a

felek közös beleegyezésével lehet eladni vagy adóssággal terhelni egy-egy vagyontárgyat (kivéve, ha kis értékű javakról van szó).

Mindkét fél szabadon rendelkezhet a saját vagyონrészéről végrendelet útján. El is adhatja a tulajdonát képező javakat, azonban a közös javakat illetően előbb meg kell történnie a vagyontárgyak elosztásának. A házastársak a tartozásokat is együtt kötelesek kiegyenlíteni.

VII. Mit kell tudni a házasság megszűnéséről és felbontásáról?

A házasság az egyik fél halála esetén szűnhet meg. A házasságot válással lehet felbontani.

A válásnak több formája van:

A házastársak közös megegyezése alapján vagy bármelyik fél kérésére, ha ebbe a másik fél beleegyezik.

Ebben az esetben a feleknek két lehetőségük van:

Adminisztratív úton, azaz a polgármesteri hivatalnál vagy közjegyzőnél kéri a házasság felbontását. Ez abban az esetben lehetséges, ha a házastársaknak nincs kiskorú gyermekük. A házasság felbontása annak az anyakönyvvezetői vagy közjegyzői testületnek a hatáskörébe tartozik, ahol a házasság kötött, vagy ahol a felek utolsó közös lakhelye van/volt. Az anyakönyvvezető vagy a közjegyző akkor is kimondhatja a házasság felbontását, ha a házastársaknak kiskorú gyermekük van, amennyiben a felek minden kérdésben megegyeznek (névviselés, felügyelet, költségek megosztása stb.).

A kérést a felek együtt teszik le. A leadás után kapnak 30 nap gondolkodási időt, ennek lejártá után lehet kimondani a válást. A feleknek személyesen kell az anyakönyvvezető/közjegyző előtt megjelenniük, csak kivételes esetekben küldhetnek maguk helyett megbízottat (például súlyos betegség esetén). Ha a 30 nap letelte után a felek még mindig válni szeretnének, az anyakönyvvezető vagy a közjegyző kimondja a válást, és kiállítja a válás tanúsítványát.

Ha a házastársak nem egyeznek meg a váláskor felmerülő kérdésekben (névhasználat, gyermekek nevelésével kapcsolatos kérdések stb.) a közjegyző/anyakönyvvezető elutasítja a felek kérését, és a bíróságra bízta a döntést.

Bírósági úton. Ebben az esetben a válást nem befolyásolja a házasság hossza, és az sem, hogy születtek-e gyermekek a házasságból.

Egyik vagy mindkét fél hibájából

Komoly ok miatt a felek közötti viszony annyira megromlott, hogy a házasságot lehetetlen folytatni. A bíróság állapítja meg, hogy a házasságot az egyik vagy mindkét fél hibája miatt kell felbontani, majd kimondja a válást.

Egyik fél kérésére, ha a felek több mint két éve külön élnek.

Annak a félnek a kérésére, akinek az egészségügyi állapota miatt nem folytatódhat a házasság.

VIII. Melyek a válás következményei?

Névhasználat. Válás után mindkét fél a házasság előtt viselt családnevét fogja használni. A felek abban is megegyezhetnek, hogy a házasság ideje alatt használt családnevet megtartják a válás után is. A bíróság ezt akkor is kimondhatja, ha a felek nem tudnak megegyezni ebben a kérdésben, viszont az egyik fél kéri, és nyomós indoka van rá (például egyik fél a másik nevével vált ismertté; a szülő szeretné, hogy ugyanaz legyen a családneve, mint a gyermekeinek stb.).

Vagyon. A felek közös megegyezéssel vagy a bíróság beavatkozásával elosztják a közös vagyontárgyakat.

Szülők és gyerekek közötti viszony. A gyerekek/gyerekek felügyeletét a szülők közösen gyakorolják, ha a bíróság nem határoz másképp. A kiskorú lakhelyét a bíróság abban az esetben határozza meg, ha a szülők nem tudnak megegyezni. Mindkét szülőnek joga van a gyermekével személyes kapcsolatot kialakítani és fenntartani. Ennek részleteiben a felek egyeznek meg, vagy a bíróság dönt, a kiskorú meghallgatása után. A bíróság a kiskorú neveléséhez és oktatásához szükséges pénzügyi kötelezettségeket is megszabja.

Eltartási kötelezettség. A szülő eltartási kötelezettsége nem lehet nagyobb a jövedelmének negyedrésznél egy gyermek esetén, harmadrésznél két gyermek esetén, illetve felénél három vagy több gyermek esetén.

Eltartási kötelezettség állhat fenn házastársak között, egyenes ági rokonok között (szülő-gyerek, nagyszülő-unoka, dédszülő-dédunoka stb.), testvérek között,

volt házastársak között és más, törvény által meghatározott esetekben.

Eltartási kötelezettség léphet fel akkor is, ha a személy a házastársa gyerekének az eltartásához járult hozzá. Ebben az esetben köteles továbbra is eltartást fizetni, mindaddig, amíg a gyermek be nem tölti a 18 évet, ha a gyermek vér szerinti szülei meghaltak, eltűntek, vagy rossz anyagi körülmények között élnek. Eltartási kötelezettség lép fel akkor is, amikor az elhunyt örököseinek azt a kiskorút kell eltartaniuk, aki iránt az elhunytak eltartási kötelezettsége volt, vagy eltartotta anélkül, hogy erre kötelezve lett volna, ha a gyermek vér szerinti szülei meghaltak, eltűntek, vagy rossz anyagi körülmények között vannak.

IX. Mit kell tudni az örökbefogadásról?

Kit lehet örökbe fogadni?

- aki nem töltötte be a 18 évet;
- testvéreket akkor fogadhat örökbe két vagy több különböző család, ha a kiskorúak mindenkifelett álló érdekei ezt kívánják;
- testvérek nem fogadhatják egymást örökbe;
- házastársakat vagy volt házastársakat ugyanaz a személy nem fogadhat örökbe, illetve házastársak vagy volt házastársak sem fogadhatják egymást örökbe.

Ki fogadhat örökbe?

- cselekvőképes felnőttek, akik nem szenvednek semmilyen pszichikai betegségben;

- az örökbefogadó és az örökbefogadott közt legalább 18 év korkülönbség kell hogy legyen (kivételes esetben is minimum 16);
- azok a személyek/családok fogadhatnak örökbe, akik erkölcsileg és anyagilag is tudják biztosítani a gyermek nevelését és oktatását;
- két személy nem tudja egyszerre vagy egymás után örökbe fogadni ugyanazt a kiskorút, kivéve házastársak esetében, ha az első örökbefogadó meghalt, vagy bármilyen más ok miatt az első örökbefogadás megszűnik;
- két azonos nemű személy nem fogadhat örökbe.

Kinek kell beleegyeznie az örökbefogadásba?

Az örökbefogadásba a kiskorú vér szerinti szüleinek vagy a gyámjának, a 10 évet betöltő kiskorúnak, az örökbefogadónak és az örökbefogadó házastársának kell beleegyeznie. Az örökbefogadás csak a gyermek születése után 60 nappal történhet meg, és azt a következő 30 napban vissza lehet vonni.

Az örökbefogadás következményei

Az örökbefogadás következményeként az örökbefogadó és családja, illetve az örökbefogadott és leszármazottai között rokoni kapcsolat születik. Az örökbefogadottnak a vér szerinti családjával megszűnnek a rokoni kapcsolatai. Az örökbefogadó és örökbefogadott között ugyanazok a jogok és köteleességek érvényesek, mint a vér szerinti szülő-gyermek kapcsolatban. Az örökbefogadott felveszi az örökbefogadó családnevét.

X. Mit kell tudj a szülői autoritásról, a szülők jogairól és kötelességeiről?

Szülői autoritáson a gyermek személyi és vagyoni kérdéseivel kapcsolatos szülői jogokat és felelősségeket értjük. Ezek a jogok és felelősségek a gyermek nagykorúvá válásáig érvényesek, mindkét szülő egyformán gyakorolhatja őket, a gyermek mindenekfelett álló érdekének a figyelembevételével.

A döntések meghozatalában tisztelni kell a kiskorú akaratát is, véleményét figyelembe kell venni, szem előtt tartva életkorát és érettségét. Ugyanakkor a kiskorúnak is kötelessége tisztelettel viselkedni a szüleivel szemben. Ha a szülők a gyermeküket érintő valamely fontos kérdésben nem tudnak egyezsége jutni, a döntést a bíróság hozza meg, figyelembe véve a szociális vizsgálat eredményeit és a gyermek mindenekfelett álló érdekét.

A szülőknek joga és felelőssége a gyermekük nevelése, egészségének ápolása és testi, lelki, szellemi fejlődésének elősegítése, taníttatása.

Fegyelmezés. Fegyelmezéskor mindig szem előtt kell tartani a gyermek méltóságát. Tilos minden olyan intézkedés és testi fenytetés, amely sértheti a gyermek testi, lelki fejlődését vagy érzelmi egyensúlyát.

Bántalmazás. A gyermeket tilos bármilyen testi, lelki vagy szexuális bántalmazásnak alávetni. Tilos a testi vagy a megalázó fegyelmezés, függetlenül attól, hogy otthon, az iskolában vagy bármilyen más közegben történik. Ilyen esetben a gyermeknek joga van az elkövető ellen feljelentést tenni.

Vallás. A kiskorú vallásának megválasztásában a szülők mutatnak irányt gyerekeknek, a saját meggyőződésük alapján. Figyelembe kell venniük a kiskorú véleményét, életkorát, fejlettségét, és nem kötelezhetik arra, hogy egy bizonyos vallást vagy irányzatot kövessen, ha ő nem szeretné.

Felügyelet, szociális kapcsolatok. A szülőknek joga és felelőssége felügyelni a gyerekeket. Bizonyos esetekben, alapos okok miatt, joguk van ahhoz, hogy a 14. évesnél fiatalabb gyerekeknek megtiltsák, hogy bizonyos személyekkel levelezést vagy személyes kapcsolatot tartsanak fenn.

Lakhely, tartózkodás. A gyermek lakhelye a szüleinél vagy egyik szülőjénél van. Ha a szülők nem tudnak megegyezni abban, hogy melyiküknél lakjon a

gyermekük, a gyámügyi hatóság dönt az ügyben, figyelembe véve a szociális vizsgálat eredményét, és meghallgatva a szülőket, illetve a kiskorút is, ha az betöltötte a 10. életévét.

Ha a gyermek állandó lakhelye az egyik szülőnél van, a másik szülőnek joga van személyes kapcsolatot fenntartani vele, találkozhatnak, a szülő elviheti a saját lakására. Amennyiben a szülő, akinél a gyermek van, meg szeretné változtatni a lakhelyét, és ez befolyásolhatja a másik szülő jogait, a gyámügyi hatóság dönt, figyelembe véve a gyermek mindenekfelett álló érdekét, meghallgatva a szülőket és a gyermeket is (például külföldre történő költözés esetén).

Tanulmányok. A 14. életévét betöltött kiskorú maga dönthet a tanulmányaival kapcsolatosan (iskola, szakosodás stb.), tanulmányai folytatása végett a lakhelyét is megváltoztathatja. Ha a szülők ebbe nem egyeznek bele, kérheti a gyámügyi hatóság engedélyét, amely döntését szociális vizsgálatra és a felek nyilatkozataira alapozza.

Mindkét szülőnek kötelessége eltartani a gyermeket. Ezen a következők biztosítását értjük:

- megélhetéshez, tanulmányokhoz szükséges kiadások;
- a 18. életévüket betöltött személyeket is kötelesek eltartani a szüleik, ha azok folytatják a tanulmányaikat, mindaddig, amíg a 26. életévüket be nem töltik;

Abban az esetben, ha a szülő veszélybe sodorja a gyermeke életét, egészségét, fejlődését, embertelen bánásmódban részesíti, alkoholt, drogokat fogyaszt, erőszakosan viselkedik, súlyos hanyagság róható fel neki, súlyosan megsérti a gyermek mindenekfelett álló érdekeit, a gyámügyi hatóság kimondhatja a szülői autoritás megvonását.

A szülői felügyeletet a gyámság helyettesíti, a gyermek személyes és vagyoni érdekeinek a védelmét szolgálja.

5.

A PÉNZÜGYEIDRŐL

I. A szüleim vagyona az én vagyonom, az én vagyonom a szüleim vagyona?

A tulajdon az egyén joga arra, hogy kizárólagosan és folyamatosan birtokoljon egy dolgot vagy rendelkezék felette saját belátása szerint.

A szülőknek és a gyermekeiknek különálló vagyonuk van, ugyanakkor a szülőknek joguk és felelősségük igazgatni gyermekük vagyonát és képviselni őt vagy belegeyezni a különféle szerződések megkötésébe.

A szüleid vagyona nem a tiéd, ők azok, akik erről a vagyonról éltükben rendelkezhetnek, a törvény előírásait betartva. Például adhatnak adományt másvalakinek, eladhatják, zálog alá helyezhetik, elcserélhetik ingó és ingatlan vagyonukat.

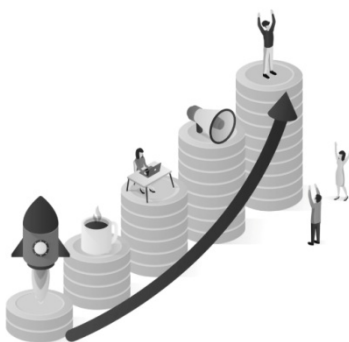
A 14. év betöltése után a kiskorú maga kezelheti a vagyonát, bizonyos döntéseknél azonban a szülői és a gyámhatósági engedély is szükséges.

A törvény szerint a tulajdonhoz való jog abszolút és kizárólagos, viszont a gyakorlása korlátozva van. Ez azt jelenti, hogy tulajdonjogunk gyakorlása közben figyelembe kell vennünk a környezet védelmét, a jószomszédi viszonyt és minden más olyan kötelezettséget, amely a tulajdonosra hárul a törvény értelmében. Tehát a magántulajdonhoz való jogunkat addig és olyan körülmények között gyakorolhatjuk, amíg nem sértjük vele más személy jogait.

A tulajdonjog szerzésére több lehetőség van: meg-
egyezés által (például adás-vétel), öröklés útján, elbir-
toklás (ha hosszabb ideig van a birtokunkban egy do-
log, akkor azt a törvény által meghatározott módon
meg lehet szerezni elbirtoklás útján), elfoglalás útján
vagy bírói határozat, illetve államigazgatási határozat
eredményeképpen.

II. Mi lehet a magántulajdon tárgya?

Minden olyan ingó és ingatlan dolog, ami eltulajdo-
nítható és nem köztulajdon. Tudni kell viszont, hogy
bizonyos tárgyak esetében (fegyverek, kábítószeres, ál-
lami levéltári iratok, nemzeti kulturális örökség stb.)
törvény szabályozza a tulajdonba vételt, mert a szóban
forgó dolgok veszélyesek vagy értékesek és közérdekű-
ek. Ezen szabályok megszegése kihágásnak (ez esetben
enyhébb a büntetés), komolyabb esetekben bűncselek-
ménynek (amiért akár börtönbüntetés is járhat) vagy
polgári vétségnek minősül.

III. Ki köthet szerződést?

14 éven aluli kiskorúak nem köthetnek szerződéseket. Ez azért van így, hogy megóvja őket az esetleges rossz döntésektől vagy a negatív befolyástól, hogy megakadályozza az olyan szerződések aláírását, amelyek a szerződő kiskorúra nézve előnytelen következményekkel járhatnak.

Kivételes esetben, törvényes képviselőjük (szülők, gyám) által a kiskorúak is köthetnek szerződéseket. Sőt, vannak olyan ügyletek, amelyeket személyesen is le tudnak bonyolítani, ilyenek a megóvási rendelkezések és a kis ügyletek, hiszen ezek nem jelentenek veszélyt a kiskorúra nézve, tekintettel csekély értékükre. Például a kiskorú is vásárolhat egy kenyeret, vásárolhat egy mozijegyet, kölcsönadhatja a biciklijét egy barátjának, eladhatja az íróasztalát stb.

A 14 és 18 év közöttieknek, a törvényalkotó szerint, feltételezhetően kialakulóban van az ítélőképességük, ezért bizonyos jogokkal és kötelezettségekkel bírhatnak, személyesen bonyolíthatnak le ügyleteket, azzal a feltétellel, hogy törvényes képviselőjük ebbe beleegyezett. Például vásárolhatnak egy telket, házat, köthetnek munkaszerződést, amennyiben betöltötték a 15. életévet stb.

A 15. évét betöltött fiatal munkaszerződést köthet (persze a munkajog által előírt feltételek mellett), illetve előmenetele érdekében a művészet, színészet vagy sport terén is köthet szerződést.

Vannak olyan jogügyletek is, amelyeket a 18 éven aluli kiskorú úgy bonyolíthat le, hogy szükség van a

törvényes képviselő és a gyámhatóság együttes beleegyezésére és engedélyére. Ezek az eladási, elosztási, zálogosítási és megterhelési jogügyletek.

A kiskorú nem adományozhat, nem köthet nagy értékű szerződést, illetve nem köthet szerződést a gyámjával, a gyámja családjával vagy oldalági rokonaival.

IV. Mit kell tartalmaznia egy szerződésnek?

- Felek neve, elnevezése, személyes adatai
- A szerződés keltezésének a dátuma
- A szerződés tárgya (például autó adás-vétele, egy ingóság cseréje stb.)
- Az árral kapcsolatos rendelkezések
- A felek jogai és kötelességei
- Más rendelkezések
- Aláírások

A szerződést legalább annyi példányban kell kiállítani, ahány szerződő fél van.

V. Mi az öröklés?

Amikor egy ember meghal, egyrésről vagyona (értéktárgyai, ingóságai, ingatlanjai), másrésről adósságai, kötelezettségei maradnak/maradhatnak. Ezeket el kell osztani az örökösök között: úgy az örökséget, mint az adósságokat.

A vagyonátruházás (vagyonelosztás) kétféleképpen történhet: végrendelet szerint vagy a törvény szerint. Amennyiben nem létezik végrendelet, mindig törvény által előírt módon történik a vagyonelosztás.

VI. Ki örökölhet?

Az általános szabály szerint az a személy örökölhet, aki létezett akkor, amikor elhunyt az örökhagyó. Az örökös lehet kiskorú, újszülött, sőt, megfogant, de még meg nem született is, azzal a feltétellel, hogy élve szülessen.

Egy második szabály az, hogy az örökösnek köze kell legyen a szóban forgó hagyatékhöz, tehát lehet rokon, férj/feleség vagy az állam (amennyiben nincs rokon, vagy azok visszautasították az örökséget), illetve lehet olyan örökös, aki a végrendeletben van megemlítve, még akkor is, ha nem családtag.

A harmadik szabály kizárja az érdemteleneket az örökségtől. Akkor lesz például valaki érdemtelen, ha az örökhagyója életére tört.

VII. Mi a törvényes öröklés?

Abban az esetben, ha az örökhagyó nem végrendelkezett, akkor a törvény által előírt szabályok szerint történik a vagyoneelosztás.

Így elsősorban a leszármazottak (az örökhagyó gyermekei, unokái, dédunokái stb.) örökölnék. Amennyiben nincsenek gyermekei, akkor a szülei, testvérei kaphatják meg a vagyont. Ha se a leszármazottjai, se szülei vagy testvérei nem örökölnék, akkor az örökséget igényelhetik a többi rokonai. Az életben maradt házastárs minden körülmény között örököl, csak az változó, hogy milyen arányban.

VIII. Mit kell tudni a végrendeletről?

A végintézkedést tiszteletben kell tartani az örökhaló halála után. Ha a végrendelet érvényes, aszerint fogják elosztani a vagyont a végrendeletben megnevezett örökösök között. A végrendelet nemcsak vagyonelosztásra vonatkozhat, hanem az örökhaló kitagadhat egyes személyeket, elismerheti házasságon kívül született gyermekét, kinevezhet olyan személyeket, akikre rábízta vagyona elosztását stb.

A legelőnyösebb forma az írott, közjegyző által hitelesített végrendelet. A kézzel írott végrendelet is érvényes, azonban ebben az esetben a teljes írás, a dátum és az aláírás is a végrendelkezőé kell legyen.

Vannak különleges helyzetben íródott végrendelkezések is, mint például a járvány, katasztrófa, háború idején vagy hajón, repülőn írottak. Ilyenkor külön

szabályok vonatkoznak a végrendelet érvényességére. Általában elég a tanúk és a kapitány jelenléte, az aláírás azonban ezekben az esetekben is mindenki részéről kötelező. Ezek a különleges végrendeletek csak akkor érvényesek, ha az örökhagyó elhunyt abban a helyzetben, amelyben megírta a végakarátát.

IX. Ki végrendelkezhets a vagyonáról?

A szabály az, hogy mindenki végrendelkezhets, de vannak kivételek. A kiskorúak nem végrendelkezhetsnek, mivel még nem cselekvőképesek. Ugyanez a korlátozás vonatkozik a bírói tilalom alá helyezett személyekre is. Bírói tilalom alá az kerül, aki elmebeli állapota vagy szellemi fogyatékosága miatt nem rendelkezik belátási képességgel, ezért bírói határozattal gondnokság alá helyezték.

A 14 éven aluli kiskorú egyáltalán nem végrendelkezhets. A 14–16 év közöttieknek korlátozott cselekvőképességük van, míg a 16 évet betöltött kiskorúnak különleges indokok alapján megadható a teljes cselekvőképesség, amelynek birtokában már szabadon végrendelkezhets.

Az adományozások tekintetében a kiskorúak korlátozása az ő védelmüket szolgálja. Mivel még nem rendelkeznek teljes belátási képességgel, nem mérik fel a végrendelkezés/adományozás következményeit, ezért a törvény nem ismeri el a kiskorúak által írt végrendeletet.

Fizetéseképtelen személy nem rendelkezhets a vagyonáról. Ez a korlátozás ideiglenes, addig tart, amíg a

fizetéseképtelenségi állapot. Amint az megszűnik, újra lehet végrendelkezni.

Ugyanakkor végrendelkezhethetünk valamikori gyámmunk javára. Azon orvosok, gyógyszerészek, pap vagy más személyek javára sem végrendelkezhethetünk, akiknek kezelése/felügyelete/vallási iránymutatása alatt voltunk betegségeink idején.

Érvénytelen jogi szempontból az a végrendelet, amely olyan közjegyző, tolmács, tanú stb. javára kelt, akik valamilyen módon segítettek a végrendelkezőnek a végakarata megírásában.

Senki nem tilthatja meg, hogy egy személy ne úgy rendelkezzen vagyonával, ahogy azt jónak látja. Így például egy apa, aki valamilyen oknál fogva nagyon megharagudott a fiára, kitagadhatja az örökségből, viszont nem teljes mértékben. Az egyenes ági leszármazottaknak, a házastársnak és a szülőknek köteles részüik van az örökségből. Ez azt jelenti, hogy ők abban az esetben is örökölnek, ha az elhunyt a végrendeletében kitagadta őket.

Lehetséges teljes kitagadás is, amennyiben a végrendelkező nem a köteles résszel rendelkező személyek közül tagad ki valakit, hanem például egy unokatestvérét vagy nagynénjét. Ebben az esetben a vagyonelosztáskor ezek a végrendelet által kitagadott személyek nem örökölnek semmit.

Az örökhagyó halála után az örökösöknek egy éven belül el kell fogadniuk az örökséget.

Az örökség elfogadása minden esetben teljes. Ez azt jelenti, hogy nem lehet csak a hasznot, a jogokat

elfogadni, az adósságokat pedig visszautasítani. Ha valaki elfogadja az örökséget, akkor azt mindenestől megkapja: az esetleges tartozásokkal, kötelezettségekkel együtt, amelyeket aztán neki kell teljesítenie.

X. Mit kell tudj a gyermekpénzről?

A gyermekpénzt az állam biztosítja és minden 18 év alatti kiskorú kapja. Azok a diákok is jogosultak, akik líceumi vagy szakképzési oktatásban vesznek részt, 18 éves koruk után, ha nem évismétlők. A gyermekpénz több a 2 vagy 3 év alatti, fogyatékos kiskorúak esetében és a törvény szabályozza a mértékét.

A gyermekpénz a gyermeket illeti, de a szüleinek, egyik szülőnek vagy a gyámnak fizeti az állam mindaddig, ameddig a kiskorú be nem tölti a 14. évet, utána pedig személyesen neki.

6.

A BÜNTETÉSEKRŐL

I. Mit kell tudni, ha megállít a rendőr?

A rendőrrel való találkozásról nagyon sok rémhír kering, ez annak is tulajdonítható, hogy a legtöbb ember nem igazán van tisztában azzal, hogy ilyen helyzetben mi az, amihez joga van, illetve mi az, ami a rendőr hatáskörébe tartozik.

Az alábbiakban röviden összefoglaljuk, a legfontosabb tudnivalókat ilyen helyzetben:

- A rendőrnek joga van megállítani, akár gyalogosan, akár gépjárművezetőként közlekedsz.
- Ha megállít, jogod van megkérdezni, hogy mi okból.
- Mindenekelőtt, a rendőrnek kötelessége bemutatkozni, ha ezt nem teszi, rá lehet kérdezni nevére, rangjára, beosztására. Kérheted, hogy az igazolványát is bemutassa.
- Köteles vagy a rendőrnek a személyigazolványodat felmutatni. Abban az esetben, ha nincs nálad, akkor is közölnöd kell az adataidat, annak érdekében, hogy a rendőr meg tudja állapítani a személyazonosságod.
- Ha a fenti kötelességnek nem teszel eleget, bekísérhetnek a rendőrségre, amiatt, hogy igazoljanak és ellenőrizzék az adatbázisban, hogy nem szerepelsz-e a keresett vagy a körözött személyek listáján. Bekísérhetnek a rendőrségre akkor is, ha az

ellenőrzést nem lehet a terepen végezni, csak a rendőrség székhelyén. Ha valaki nem hajlandó igazolni magát, az szabálysértésnek minősül.

- Ha önszántából nem megy be az igazoltatott a rendőrségre, akkor kényszerintézkedéseket is lehet alkalmazni (bilincs, könnygáz, gumibot).
- A személyigazolványt a rendőr nem veheti el, távozáskor vissza kell adnia.
- A rendőrrel nem szabad agresszív hangnemben beszélni, nem szabad sértegetni vagy káromkodni, ez szabálysértésnek minősül.
- A rendőrt nem szabad fenyegetni vagy megütni, ez hatóság elleni bűncselekménynek minősül.
- A gépjárművezetőknek pontosan be kell tartaniuk a rendőr utasításait, ellenkező esetben jogosítványukat harminc napra bevonhatják.
- A rendőrnek joga van, indokoltan, a gépjárművet átvizsgálni, kérésére a csomagtartót is ki kell nyitni, ellenkező magatartás szabálysértésnek minősül, és akár a jogosítvány kilencven napra való bevonásával járhat.
- Ha valaki nem ismeri a román nyelvet, anyanyelvén is beszélhet a rendőrrel, az állam által biztosított fordító segítségével. Olyan településeken, ahol a lakosság több mint 20%-a valamely nemzeti kisebbséghez tartozik, olyan rendőröket is kell alkalmazni, akik ismerik a kisebbség nyelvét.
- Szabálysértés esetén, ha a szabálysértést megállapító jegyzőkönyvet az elkövető nem írja alá, hatvan napon belül kiközlük (hazaküldik). Ha az

elkövető úgy gondolja, hogy jogtalanul büntették meg, jogában áll a jegyzőkönyv tartalmával kapcsolatos kifogásait előterjeszteni, melyeket a rendőr köteles a jegyzőkönyvbe bejegyezni.

- Abban az esetben, ha valaki egy szabálysértés vagy bűncselekmény tanúja, köteles együttműködni a hatóságokkal, a rendőr kérésére meg kell adnia a személyes adatait és az elérhetőségét.
- Ha valakit bűncselekmény gyanúja miatt a rendőrségre bekísérnek, mielőbb tudomására kell hozni, hogy mivel gyanúsítják. A kihallgatás során joga van a hallgatáshoz, azaz, hogy ne mondjon semmit, ezt a döntését nem lehet ellene felhasználni. Ugyanakkor, az illetőnek joga van az ügyvédi védelemhez, az ügyvédjével korlátlanul felvenni a kapcsolatot vagy hivatalból kirendelt ügyvédet kérni.
- Ha valakit a kihallgatás után őrizetbe vesznek, ez csak ügyvéd jelenlétében történhet és a rendőrségnek kötelezően értesítenie kell az őrizetbe vett által megjelölt személyt.

II. Mit lehet tenni, ha úgy gondoljuk, hogy jogtalanul büntettek meg?

Abban az esetben, amikor megbüntetnek, és úgy gondolsz, hogy ezt jogtalanul tették, lehetőség van jogorvoslatra, panasszal fordulhatsz a bírósághoz. Erre a szabálysértési büntetést megállapító jegyzőkönyv kézbesítésétől számított 15 napon belül van lehetőség.

Ez esetben a büntetés végrehajtását felfüggesztik addig, ameddig jogerős határozat nem születik az ügyben. Akkor is lehet jogorvoslattal élni, amikor a büntetést kifizetted, ilyenkor, amennyiben megnyered a pert, a büntetés értékét visszakapod.

Amikor a büntetés megállapításakor az elkövető jelen van, a szabálysértési büntetést megállapító jegyzőkönyv másolatát kézbesítik neki, amelynek átvételét az elkövető aláírásával igazolja. Amikor az elkövető nincs jelen a büntetés kiszabásakor vagy nem hajlandó, esetleg nem tudja aláírni a jegyzőkönyvet, a büntetést két hónapon belül közlik vele.

A büntetés kiszabásakor a szabálysértést megállapító személy köteles az elkövető tudomására hozni, hogy lehetősége van a jegyzőkönyv tartalmával kapcsolatos kifogásait előterjeszteni, melyeket kötelező jegyzőkönyvbe venni, ellenkezőleg a büntetést megállapító jegyzőkönyv semmis.

Ha több szabálysértésért is felelős vagy a szabálysértést megállapító személy egy büntetést megállapító jegyzőkönyvet bocsát ki, amelyben feltünteti a halmozott szabálysértéseket és a kiszabott büntetéseket.

Amennyiben a büntetést megállapító jegyzőkönyv nem tartalmazza a szabálysértést megállapító személy adatait és minőségét, az elkövető nevét, illetve jogi személy esetén az elnevezését és székhelyét, a szabálysértés leírását, az elkövetés idejét vagy a szabálysértést megállapító személy aláírását, a jegyzőkönyv semmisségét vonja maga után.

III. Milyen bűncselekmények léteznek?

Bizonyára többször is hallottál már arról, hogy bűncselekmény, de vajon tisztában vagy azzal, hogy ez mit is jelent, mi számít bűncselekménynek?

A bűncselekmény a törvény által szabályozott jogellenes és felróható cselekmény. Bűncselekmény elkövetéséért magánszemély és jogi személy egyaránt büntethető. A törvény csak a bűncselekmények esetén írja elő a börtönbüntetést. Nincs bűncselekmény és büntetés, ha a törvény nem írja elő. Nincs büntetés bűnösség nélkül. Egy bűncselekmény miatt csak egyszer lehet büntetni, ugyanazért a tettért nem szabható ki több büntetés. A bűncselekmény elkövetőjére a bűncselekmény elkövetése idején hatályos törvényt kell alkalmazni. Ha a bűncselekmény elkövetése után egyszer vagy többször módosul a törvény, az elkövetőre nézve a legenyhébbet kell alkalmazni.

A bűncselekmények több típusba sorolhatók, például vannak a vagyon ellen elkövetett bűncselekmények, ilyen a lopás, rablás, kifosztás, csalás, birtokháborítás, rongálás stb.

Léteznek az élet és a személy ellen elkövetett bűncselekmények, mint például az emberölés, gondatlanságból elkövetett emberölés, testi sértés, fenyegetés, emberkereskedelem, családon belüli erőszak, magánlaksértés, erőszakos közösülés, szexuális agresszió, kiskorúval való közösülés.

Megkülönböztetnek a hatóságok ellen elkövetett bűncselekményeket, az igazságszolgáltatás ellen elkövetett bűncselekményeket, mint például hamis tanúvallomás tétele, korrupciós bűncselekmények, mint például a megvesztegetés, befolyással való üzérkedés, közbiztonság ellen elkövetett bűncselekmények.

Továbbá, léteznek különféle bűncselekmények, amelyek a hamisításokat büntetik. Megkülönböztetünk olyan bűncselekményeket is, mint például az ittas vezetés, vezetői engedély nélküli vezetés, hamis rendszámú gépjármű vezetése stb.

IV. Melyik a legnagyobb büntetés, amelyet ki lehet szabni?

A legnagyobb büntetés, amelyet Romániában ki lehet szabni bűncselekmény elkövetése esetén, az életfogytig tartó szabadságvesztés. Életfogytig tartó szabadságvesztést nem lehet alkalmazni 65 évet betöltött személy esetén. Romániában nem létezik halálbüntetés.

Az életfogytig tartó szabadságvesztésen kívül börtönbüntetésre vagy pénzbüntetésre lehet ítélni az elkövetőt. A börtönbüntetés terjedelme 15 nap és 30 év között lehet.

Ha az elítélt szándékosan nem fizeti meg a pénzbüntetést, a bíróság átváltoztathatja börtönbüntetésre. Akinek nincs lehetősége a pénzbüntetést kifizetni, közmunkát vállalhat.

A büntetések általános célja az olyan cselekmények megakadályozása, amelyek sértik vagy veszélyeztetik a jog által védett értékeket. A büntetés célja további bűncselekmények elkövetésének megelőzése, ráhatás, a bűncselekmény társadalmi elítélése, az erkölcs erősítése és a törvénytisztelet fokozása. A büntetés elszენvedése nem lehet megalázó és nem okozhat fizikai fájdalmat.

V. Kiskorúak kerülhetnek börtönbe?

Kiskorúak csak nagyon kivételes esetekben kerülhetnek börtönbe. Az általános elv az, hogy bűncselekményeket elkövető kiskorúakkal szemben ne alkalmazzanak olyan intézkedéseket, amelyek szabadságvesztéssel járnak. Olyan esetekben szabnak ki szabadságvesztéssel járó intézkedést, ha a kiskorú visszaeső bűnöző vagy olyan bűncselekményt követ el, amely esetén a törvény 7 évnél több időre terjedő börtönbüntetést ír elő.

Szabadságvesztés nélküli intézkedések:

- Állampolgári nevelés, mint kötelező képzés – legtöbb 4 hónapig tartó képzésen való kötelező

részvétel, célja a bűncselekmények következményeinek felismerése, tudatosítása, megelőzés.

- Felügyelet – 2-6 hónapig tartó intézkedés, a mindennapi tevékenységek felügyelete, tanácsadás, célja a megelőzés, a tanulmányok folytatása, különböző személyekkel való kapcsolattartás elkerülése.
- Hétvégi ellenőrzés – 4-12 hétre szabható ki, a kiskorúnak tilos hétvégén (szombaton és vasárnap) elhagynia lakhelyét.
- Mindennapi ellenőrzés – 3-6 hónapra szabható ki, meghatározott napi program kötelező betartását vonja maga után.

A bíróság különböző kötelességeket is kiszabhat: tanulmányok folytatása vagy bizonyos tanfolyamon való részvétel, egy behatárolt területi egység elhagyásának tilalma, különböző eseményeken való részvétel tilta-
tása, bizonyos személyekkel való kapcsolattartás vagy azokhoz közeledés tilalma (pl. áldozat vagy családtagjai, társtettesek), ellenőrzés, orvosi kezelésen való részvétel stb.

Szabadságvesztéssel járó intézkedések:

- Javítóintézeti nevelés – javítóintézetbe való beutalást 1-3 évig terjedő időszakra lehet elrendelni.
- Fogva tartási intézetbe való utalás – 2-5 évig terjedő időszakra rendelhetik el, abban az esetben, ha a törvény az elkövetett bűncselekmény esetén több mint 20 évig terjedő börtönbüntetést ír elő, a fogva tartási intézetbe való utalást 5-15 évre is lehet rendelni.

VI. Mit jelent az előzetes letartóztatás?

Az előzetes letartóztatás a vádlott személyi szabadságának bírói megvonása, a jogerős határozat meghozataláig. Habár szabadságvesztéssel jár, nem jelent büntetést. Az előzetes letartóztatást legtovább 30 napra lehet elrendelni, amelyet meg lehet hosszabbítani. A nyomozási szakaszban az előzetes letartóztatást összesen 180 napra lehet elrendelni. A bírósági szakaszban legtovább 60 naponta felülvizsgálják az előzetes letartóztatás szükségességét, amely eseteként meghosszabbítható, megszüntethető vagy más rendelkezéssel is helyettesíthető. Az ügy bírósági szakaszában az előzetes letartóztatás tartalma nem haladhatja meg az elkövetett bűncselekmény számára előírt büntetés felét.

Mikor rendelhető el?

- az elkövetett bűncselekmény miatt folytatott eljárás ezt az állapotot megkívánja, mivel az elkövető megszökött vagy szökést kísérelt meg,
- elrejtőzött;

- megalapozottan feltehető, hogy szabadlábon hagyása esetén, a tanúk befolyásolásával vagy megfélemlítésével, tárgyi bizonyítékok, okirat megsemmisítésével, meghamisításával vagy elrejtésével megghiúsítaná, megnehezítené vagy veszélyeztetné az eljárást;
- megalapozottan feltehető, hogy szabadlábon hagyása esetén újabb bűncselekményt követne el;
- az elkövető szabadlábon hagyása veszélyt jelentene a társadalomra, a közrendre.

VII. Kit kötelezhetnek hazugságvizsgálóra?

A hazugságvizsgáló vagy poligráf nem számít önmagában bizonyítéknak a törvény értelmében, de használható a büntető eljárásban az igazság felderítésére érdekében. Fontos tudni azt, hogy a vizsgálat elvégzéséhez minden esetben a gyanúsított beleegyezése szükséges. Amennyiben valaki nem szeretné elvégezni ezt a vizsgálatot, nyugodtan megtagadhatja, erre nem lehet kötelezni.

A poligráf nem a hazugságot fogja kimutatni, hanem a fiziológiai elváltozásokat méri, miközben az alany a különböző kérdésekre válaszol. A kérdésekre igennel vagy nemmel lehet válaszolni, a kérdéssor összeállításánál vannak semleges jellegű kérdések és releváns kérdések is az ügy szempontjából. A vizsgálat alatt a válaszadások során fellépő szorongás, feszültség, fiziológiai elváltozások mutathatók ki. A kimutatott szorongás kiugró értékeiből arra következtetnek, hogy az

adott válasz erős érzelmi reakciót váltott ki, ez pedig lehet a hazugságnak az egyik jellemzője.

Ennek a vizsgálatnak nem lehet alávetni kiskorúakat. Ugyanakkor nem lehet poligráfon vizsgálatot végezni olyan személyek esetében sem, akiknek nincsen megfelelő egészségi állapota, például fizikai fájdalmai vannak, nemrég esett át egy műtéten, orvosságokat szed, alkoholt vagy egyéb tudatmódosító szereket fogyasztott, vagy ha mentális problémái vannak.

VIII. Miket jegyeznek fel az erkölcsi nyilvántartásba?

Bizonyára már találkoztál ezzel a kifejezéssel, hiszen gyakori, hogy a hatóságok vagy munkáltatók, esetleg külföldi államok konzuli hatóságai megkövetelik az erkölcsi bizonylatot bizonyos eljárások során.

Az erkölcsi nyilvántartás arról tartalmaz információkat, hogy a kérelmező **szerepel-e a büntettek nyilvántartásában.**

Az erkölcsi nyilvántartás egy bűnügyi nyilvántartás, amelyben egy büntető eljárás alá vont személy kapcsán az eljárás kimenetelének függvényében jegyeznek fel adatokat.

Ebben a nyilvántartásban a következő információkat jegyzik be: végleges bírósági határozatok által kiszabott büntetéseket, kiskorúak esetében elrendelt büntetéseket, biztonsági intézkedéseket, a büntetés alóli mentesítést, a büntetés elnapolását, a felfüggesztését, a büntetés vagy kiskorúak elleni intézkedések

végrehajtásáról szóló információkat, a pénzbüntetések kifizetésére vonatkozó információkat, kegyelmi mentesítés, politikai jelleg, rehabilitáció, a büntetés végrehajtásának az elévülése, külföldi kiadatás, külföldön kihirdetett bírósági ítéletek.

A nyilvántartásból ezek a bejegyzések bizonyos idő elteltével törlődnek.

A bejegyzéseket törlik, amennyiben bekövetkezett a büntető törvénykönyv módosítása és az adott bűncselekményt a törvény már nem írja elő, bekövetkezett a rehabilitáció, a megkegyelmezés, pénzbüntetés esetén vagy legtöbb 3 évre meghatározott börtönbüntetés esetén, amikor több mint 20 év telt el a határozat kihirdetésétől, halál esetén, a nyomozás vagy a büntető per megszüntetése esetén, felmentő határozat esetén, kiskorú elkövetők esetében, ha eltelt több, mint egy év a büntetés végrehajtásától stb.

Bármely személy jogosult erkölcsi bizonyítványt kérni, amelyet a rendőrségen vagy a diplomáciai és konzuli képviseleten lehet igényelni.

Az erkölcsi bizonyítvány 6 hónapig érvényes.

IX. Hogyan zajlik egy kihallgatás?

A rendőrségi kihallgatások során a következő fontos információkat jó, ha tudod. A kihallgatásról, az esetek többségében úgy értesül az adott személy, hogy írásos idézést kap, hogy mikor és hova jelenjen meg. Az idézésre kötelező megjelenni, ellenkező esetben büntetést szabhatnak ki, vagy elrendelhetik, hogy a rendőrök vagy a csendőrök bekísérjek az illető személyt.

A kihallgatás előtt lejegyzik a személyes adatokat, majd ezek után tudomására hozzák az illetőnek, hogy milyen ügyben, milyen bűncselekménnyel kapcsolatosan szeretnék kihallgatni és milyen minőségben (gyanúsított, vádlott, tanú, sértett fél).

Ezek után, a kihallgatott személy szabadon elmeséli, amit tud az ügygel kapcsolatosan. A kihallgatás végén az ügyész/rendőr/bíró, illetve a többi fél által feltejt kérdésekre kell válaszolnia a kihallgatott személynek.

A kihallgatás során nyilatkozatban rögzítik az elhangzottakat.

Kiskorúakat csak szülő és ügyvéd jelenlétében lehet kihallgatni. A tanú a kihallgatás előtt esküt tesz arról, hogy csak az igazat fogja mondani és nem hallgat el semmit abból, amit tud. Ha a tanú hazudik, hamis tanúvallomást követ el, ami bűncselekménynek számít.

A gyanúsítottnak és a vádlottnak hallgatáshoz való joga van. Ez azt jelenti, hogy joga van a kihallgatás során megtagadni a nyilatkozást. Ezt a döntését lehet ellene felhasználni. Senki nem kötelezhető, hogy saját maga ellen bizonyítékot szolgáltasson.

X. Mikor lehet házkutatást tartani?

A házkutatás egy olyan bizonyítási eszköz a büntető eljárás során, amikor a ház, lakás, egyéb helyiség vagy azokhoz tartozó bekerített hely átvizsgálására kerül sor, annak érdekében, hogy a nyomozó hatóság bizonyítékokat gyűjtsön egy adott bűncselekmény elkövetésével kapcsolatosan.

A házkutatást a rendőrök végzik vagy az ügyész, de csak abban az esetben, ha erre egy bírósági végzés feljogosítja őket. Mielőtt házkutatásra kerülne sor, a bíróság ezt jóvá kell hagyja.

Akkor van helye, ha megalapozottan feltehető, hogy az a bűncselekmény elkövetőjének kézre kerítésére, a bűncselekmény nyomainak felderítésére, bizonyítási eszköz, elkobozható vagy vagyonelkobzás alá eső dolog megtalálására vezet.

A házkutatást nem lehet reggel 6 óra előtt vagy este 20 óra után elkezdni.

A házkutatást rendszerint az érintett jelenlétében kell elvégezni, a megkezdése előtt közlik vele a házkutatást elrendelő határozatot.

Ha a házkutatás meghatározott, illetőleg ismert bizonyítási eszköz vagy elkobozható dolog, illetőleg személy megtalálására irányul először felszólítják az érintettet, hogy a keresett dolgot adja elő, illetőleg a keresett személyt adja át. Ha az érintett a felszólításra a keresett dolgot előadja, a házkutatást nem folytatják.

A házkutatás során az érintett személynek joga van ahhoz, hogy az ügyvédje is jelen legyen, ebben az esetben a házkutatás elkezdését legfennebb két órára el lehet halasztani, annak érdekében, hogy az ügyvéd a helyszínre érkezzon.

A házkutatást végző személyeknek joguk van minden helyiségbe bemenni, minden ajtót kinyitni, bútort, dobozt vagy más tárgyat felnyitni és akár erőszakot is alkalmazhatnak ennek érdekében, amennyiben az érintett személy nem hajlandó kinyitni.

Házkutatás esetén a hatóságok arányosan erőszakot is alkalmazhatnak, amennyiben az érintett személy nem engedi be őket, ellenállást tanúsít vagy fennáll az a gyanú, hogy megpróbálja a bizonyítékokat megsemmisíteni.

A hatóságok kötelesek csak azokat a tárgyakat lefoglalni, amelyek kapcsolatban állnak az elkövetett bűncselekménnyel, vagy amelyek más bűncselekmény tárgyát képezhetik, birtoklásukat a törvény tiltja.

A lefoglalt tárgyakról jegyzőkönyvet készítenek. Az intézkedés végén felvett jegyzőkönyvben minden lefoglalt dolgot jegyzékszámmal fel kell sorolni.

7.

A MUNKÁDRÓL

I. Ki köthet munkaszerződést?

Azt már bizonyára tudod, hogy a biztonságos anyagi háttér megteremtéséhez szükséged van pénzre. Amennyiben nem örököltél életed végéig elegendő vagyont, vagy nem leszel egyéni vállalkozó, akkor az a legvalószínűbb, hogy a mindennapi betevőt alkalmazottként fogod megkeresni. Ahhoz, hogy a törvény értelmében alkalmazottá válj, a munkaadó és közötted egyéni munkaszerződésnek kell létrejönnie. A jogszabályok szerint egyéni munkaszerződést már 16 éves kortól köthetsz, ugyanakkor, szülői beleegyezéssel már 15 éves kortól alkalmazhatnak, de csak olyan munkára, amely megfelel a fizikai és szellemi képességeidnek és nem veszélyezteti az egészségedet, fejlődésedet vagy képzésedet. 18 év alatt nem alkalmazhatnak nehéz vagy veszélyes munka elvégzésére. Ugyanakkor 15 év alatti, vagy bírósági határozat útján cselekvőképtelenné nyilvánított személyek nem köthetnek munkaszerződést. Tilos továbbá törvénytelen vagy erkölcstelen munka végzése érdekében munkaszerződést kötni.

Fontos tudni, hogy a törvény 500 lejtől 1.000 lejig terjedő bírsággal bünteti munkaszerződés megkötése nélkül dolgozó alkalmazottat, valamint az a munkaadó, aki egy vagy több személyt munkaszerződés megkötése nélküli foglalkoztat, személyenként 20.000 lej, de nem több mint 200.000 lej bírsággal büntet. Emellett, a

törvényes korhatárnál fiatalabb kiskorúak foglalkoztatása bűncselekménynek minősül.

II. Hogyan alkalmaznak valakit?

Ahhoz, hogy valaki alkalmazzon, szükséges megfelelned a törvény és a munkaadó által felállított kritériumoknak. Annak érdekében, hogy felmérje a felkészültséged, a munkaadó kérheti, hogy nyújtsd be az önéletrajzodat, vegyél részt vizsgán vagy interjún. A közintézményekben, közhivatalokban és más állami intézményekben való alkalmazás csak vizsga, vagy adott esetben versenyvizsga alapján történik.

Fontos tudni, hogy fogyatékkal élő személyek alkalmazása esetében a szakmai képességek ellenőrzésére kizárólag legfeljebb 30 naptári napban meghatározott próbaidővel kerülhet sor.

Emellett, az alkalmazáshoz orvosi igazolásra is szükséged lesz, amellyel igazolod, hogy képes vagy elvégezni az adott munkát, az ennek hiányában megkötött munkaszerződés semmisnek minősül.

Miután a munkaadó meggyőződött alkalmasságodról, és úgy dönt, hogy alkalmaz, sor kerül a munkaszerződés megkötésére. Az alkalmazónak kötelessége tájékoztatni, a szerződés aláírása előtt annak tartalmáról, amelynek kötelezően magába kell foglalnia a felek kilétét, a munkavégzés helyét, illetve állandó munkavégzési hely hiányában annak lehetőségét, hogy a munkavállaló változó munkavégzési helyen dolgozzon, a munkáltató székhelyét, adott esetben lakhelyét, a tisztséget/foglalkozást, amelyre alkalmaznak, valamint a munkaköri leírást az elvégzendő feladatok pontosításával,

a szakmai tevékenységed minősítésére alkalmazott kritériumokat, a munkakörrel járó kockázatokat, a szerződés hatálybalépésének időpontját, a határozott időre szóló munkaszerződés esetében ennek időtartamát, a pihenőszabadság időtartamát, a felmondási idő feltételeit és időtartamát, a fizetést és a kifizetési feltételeket, és határidőket, a munkaidőt, óra/nap és óra/hét formában kifejezve, ha létezik, akkor a munkakörülményeket szabályozó kollektív szerződés megjelölését, valamint nem utolsósorban a próbaidő időtartamát.

Fontos, hogy mielőtt aláírod a szerződést, olvasd el és győződj meg róla, hogy a fent említett kitéteket tartalmazza, és megfelel annak, amelyről az alkalmazó szóban tájékoztatott. A munkaszerződést román nyelven, írott formában kell megkötni, egy példányt pedig kötelezően átadnak neked, a munkavállalónak. Fontos, ha nem érted, vagy nem vagy teljesen biztos a munkaszerződés tartalmában, kérheted, hogy veled legyen egy harmadik személy annak megkötésénél. A konkrét munkavégzést csak ezek után kezdheted meg.

III. Melyek az állásinterjúban tiltott kérdések?

Minden olyan kérdés, amely a jövőbeli alkalmazott magánéletére vonatkozik, valamint nem hozható összefüggésbe a munkavégzés feltételeivel, tiltott kérdésnek minősül. Így például a jelentkezőnek köteles orvosi igazolást felmutatnia arról, hogy képes az adott munka elvégzésére, de ezentúl az alkalmazónak tilos a munkavállaló családi állapotáról, hölgyek esetében esetleges terhességről kérdeznie. Tilos megkérdezni, hogy szeretne-e az adott személy a közeljövőben családot alapítani,

gyermeket vállalni. Ugyanakkor nem kérdezhetnek nemzetiségedről, faji hovatartozásodról, vallási, illetve politikai nézeteidről, szexuális orientáltságodról. Az előző munkáltatóktól is kérhet a munkaadó információkat, azonban csupán a végzett tevékenységekre és az alkalmazás időtartamára vonatkozóan és csak a te előzetes tájékoztatásodat követően. Habár a legtöbb kérdés ártalmatlannak tűnhet, azért tiltottak, mert ezek a személyes információk hátrányos megkülönböztetéshez vezethetnek az alkalmazásod során.

IV. Mi a próbaidő?

Próbaidőnek nevezzük azt az alkalmazás utáni időszakot, amely során a munkaszerződésben résztvevő mindkét fél meggyőződhet arról, hogy a munkaviszony az elképzeléseinek megfelelő-e. Úgymond, ebben a periódusban kiderül, hogy az alkalmazónak tetszik-e az elvégzett munkád, és fordítva, hogy neked megfelelnek-e a munkavégzési feltételek.

Fontos tudni, hogy ez alatt a munkavállaló rendelkezik minden joggal és kötelezettséggel, amely a munkaszerződésben szerepel, tehát jogosult fizetésre. A próbaidő alatt, vagy annak végén bármely fél szabadon, indoklás és felmondási idő nélkül felbonthatja a munkaszerződést, csupán a másik fél írásbeli értesítésével. A próbaidős munka régiségnek számít.

A munkavállaló képességeinek ellenőrzése érdekében, a munkaszerződés megkötésekor, egyszerű beosztás esetében legfeljebb 90 naptári napban, vezető beosztás esetében legfeljebb 120 naptári napban meghatározott próbaidő határozható meg. Fogyatékkal élő személyek

alkalmazása esetében legfeljebb 30 napos próbaidő kötelező. Fontos tudni, hogy ugyanarra az állásra ugyanazt a személyt nem lehet többször próbaidővel alkalmazni, valamint ugyanazon beosztásra/állásra egymást követően több személynek próbaidős alkalmazása legfeljebb 12 hónapos periódusra lehetséges.

V. Mi a különbség a felmondás és az elbocsátás között?

Felmondásról abban az esetben beszélünk, amikor az alkalmazott bontja fel a munkaviszonyt, egyoldalúan, indoklás nélkül, írásban kifejezett nyilatkozatával.

Ezzel ellentétben az elbocsátás a munkaszerződés megszüntetése a munkaadó kezdeményezésére, ennek okai lehetnek a munkavállaló személyével összefüggő okok, *(például munkahelyi szabálysértés esetében, esetleg ha a munkavállaló a Büntetőeljárás Törvénykönyv feltételei mellett 30 napot meghaladó ideig van előzetes letartóztatásban vagy házi őrizetben, vagy a munkavállaló orvosilag megállapított fizikai vagy*

pszichikai alkalmatlansága esetében) vagy a személyével össze nem függő okok (például az adott munkahely megszűnése) miatt.

Fontos tudni, hogy a felmondás esetén a munkaszerződés felbontása az egyszerű beosztások esetében 20 napos, illetve vezető beosztások esetében 45 napos felmondási idő lejártá után történik meg. A munkaadó teljesen vagy részlegesen lemondhat erről a jogáról, ami azt jelenti, hogy a munkavállaló felmondását akár azonnali hatályúnak is tekintheti, ebben az esetben a volt alkalmazott másnap már nem köteles arra, hogy munkát végezzen. A munkavállaló azonnali hatállyal is felmondhat, ha a munkáltató nem teljesíti a munkaszerződésben előírt kötelezettségeit. Ezzel ellentétben elbocsájtás esetén a munkaszerződés csak egy 20 napos időtartam után tekinthető felbontottnak, ezalatt a munkavállaló köteles munkát végezni és fizetést is kap.

Vannak olyan esetek is, amikor a munkavállalót nem lehet elbocsájtani. Ilyen például az ideiglenes munkaképtelenség ideje alatt, vagyis amikor az alkalmazott betegszabadságon van, a munkavállaló várandósságának ideje alatt, amennyiben a munkáltató a felmondási határozat kibocsátását megelőzően értesült helyzetéről, anyasági szabadság ideje alatt, a gyermek 2 éves koráig tartó, vagy sérült gyermek esetében annak 3 éves koráig tartó gyermeknevelési szabadság ideje alatt, a 7 évnél fiatalabb gyermek, vagy a 18 évnél fiatalabb, gyógyíthatatlan fertőzésben szenvedő sérült gyermek betegsége esetén járó gondozási szabadság ideje alatt, valamint a pihenőszabadság ideje alatt. Ugyanakkor nem bocsáthatják el az alkalmazottat nem, szexuális

irányultság, genetikai jellemzők, életkor, nemzeti hovatartozás, faj, bőrszín, etnikum, vallás, politikai világnézet, társadalmi eredet, fogyatékoság, családi helyzet vagy felelősség, szakszervezeti hovatartozás vagy tevékenység kritériumai alapján, valamint a sztrájkhoz való jog, vagy a szakszervezeti jogok törvény szerinti gyakorlása miatt.

Fontos, hogy az alkalmazott fegyelmi okokból való elbocsátáshoz csak a munkáltató által lefolytatott előzetes fegyelmi eljárás lefolytatása után kerülhet sor. A fegyelmi eljárás lefolytatására szigorú szabályok vonatkoznak, a törvényi előírások megszegésével történő elbocsátást az alkalmazott megtámadhatja a bíróságon.

VI. Mit kell tudni a fizetésről?

A munkaszerződésbe foglalt és elvégzett munkáért pénzben kifejezett fizetés jár. Az, hogy egy adott személy fizetése mennyi, sok tényezőtől függ, például a betöltött funkciótól, képzettségtől, munkarégiségtől, viszont a munkaszerződésben megállapított fizetés egyetlen esetben sem lehet kisebb az országos bruttó alap minimálbérnél, ami jelenleg 2080 lej értékű egy átlag alkalmazott esetében és 2350 lej a felsőbb végzettséggel és minimum 1 éves munkatapasztalattal rendelkező alkalmazott esetében.

A bruttó alaphérből levonásra kerülnek még a különböző adók és járulékok (például társadalombiztosítási járulékok, egészségügyi biztosítás, nyugdíjalap, jövedelemadó), így kapjuk meg a nettó minimálbér összegét, amely 1263 lej (átlagos alkalmazott) valamint

1413 lej (felsőbb végzettséggel rendelkező alkalmazott) – ez az az összeg, amelyet egy standard munkaprogrammal rendelkező alkalmazott kötelezően kézhez kap.

A munkabér kifizetésére pénzben, legalább havonta egy alkalommal kerül sor, a munkaszerződésben meghatározott időpontban. A fizetésből a munkaadó nem tarthat vissza és nem vonhat le összegeket semmilyen jogcímen, például a munkaadónak a munkavállaló általi károkozás esetében, csak abban az esetben, ha bírósági határozatban ezt megállapították. Ebben az esetben is az összesen visszatartott és levonható összeg nem haladhatja meg a munkabér felét.

VII. Mit kell tudni a munkaidőről?

Munkaidőnek tekintendő az az időszak, amelyben a munkavállaló munkát végez, a munkáltatója rendelkezésére áll és teljesíti a kötelességeit, feladatait. Teljes munkaidőre alkalmazott munkavállalók számára a rendes munkaidő napi 8 óra és heti 40 óra, bár az adott munkavégzés jellegzetességeinek megfelelően lehetséges más elosztás is, például a napi 12 óra 24 óra pihenővel. Amit fontos tudni, hogy akármilyen elosztásban dolgozik a munkavállaló, a heti 40 órás munkaidőt tiszteletben kell tartani. A 18 évnél fiatalabbak számára a munkaidő hossza napi 6 óra és heti 30 óra lehet.

Ami a **túlórákat** illeti, ez nem haladhatja meg a rendes munkaprogrammal együtt a heti 48 órát. A túlmunkával együttes munkaidő kivételesen meghosszabbítható a heti 48 órán túlmenően is, azzal a feltétellel, hogy a 4 naptári hónapos munkaidőkeretre számítva a munkaórák átlaga ne haladja meg a heti 48 órát.

A túlórákért 60 napon belül az alkalmazott fizetett szabadnapokat kell kapjon, a ledolgozott órákért pedig fizetést is kap. Amennyiben a szabadnapokat a munkaadó nem tudja kiadni, akkor a munkavállalót pénzben kárpótolni kell, a túlóra pótlék pedig nem lehet kevesebb, mint az alapbér 75%-a. Fontos azt is tudni, hogy a 18 évnél fiatalabbak nem túlórázhatnak.

Éjszakai munkának számít a 22.00–6.00 óra között végzett munka. Emellett éjszakai munkavállalónak tekintendő az a munkavállaló, aki a napi munkaidejéből legalább 3 óra éjszakai munkát végez vagy havi munkaidejének legalább 30%-ában éjszakai munkát végez. Azért fontos ezt tudni, mivel egy éjszakai munkavállaló számára a rendes munkaidő hossza nem haladhatja meg az átlag napi 8 órát, legfeljebb 3 naptári hónapos munkaidőkeretre számolva. Emellett az éjszakai munkavállalók jogosultak vagy a napi rendes munkaidőhöz képest egy órával csökkentett munkaidő beosztásra, vagy ennek megfelelő 25%-os pótlékre minden olyan napért, amelyben legkevesebb 3 óra éjszakai munkát végeznek. A 18 életévnél fiatalabbak, várandósok, szülésen nem rég átesett és szoptató nők nem végezhetnek éjszakai munkát.

VIII. Mennyi és milyen pihenőidőre és szabadságra jogosult egy alkalmazott?

Két periódust különböztetünk meg, amelyek során a munkavállaló nem dolgozik, ezek a **szokásos pihenőidők**, mint például az ebédszünet, napi, heti pihenőidő, és **szabadságok**, mint például a pihenőszabadság, betegszabadság, gyermeknevelési szabadság.

A 6 óránál hosszabb napi munkaidő esetében a munkavállalók **ebédszünetre** és más szünetekre jogosultak, ezeket általában nem számítják bele a napi rendes munkaidőbe.

Két munkanap között a munkavállalók legkevesebb 12 egymást követő órából álló **pihenőidőre** jogosultak. A több műszakos munkavégzés esetében kivételesen, a műszakok közötti szünet nem lehet 8 óránál rövidebb.

A **heti pihenőidő** egymás után következő 48 órából áll, rendszerint szombat és vasárnap, viszont vannak olyan munkahelyek, ahol valakinek mindig dolgoznia kell (rendőrök, orvosok, nővérek, vendéglátóiparban dolgozók), ahol a heti pihenőidőt más napokon töltik le az alkalmazottak.

Emellett, szabadnapnak számítanak a **törvényes munkaszünettel járó ünnepnapok**, amelyek a következők: – január 1. és 2.; – január 24., a Román Fejedelemségek Egyesülésének Napja; – Nagypéntek, a Húsvét előtti utolsó pénteki nap – Húsvét első és második

napja; – május 1.; – június 1.; – Pünkösöd első és második napja; – Nagyboldogasszony napja; – november 30., Szent András, Románia védőszentjének ünnepe; – december 1.; – Karácsony első és második napja; – a nem keresztény vallási felekezetek számára két-két nap, az adott egyház által megjelölt vallásos ünnep idejére.

Az **éves pihenőszabadság** minimális időtartama 20 munkanap. Emellett, a különleges családi események alkalmával a munkavállalók fizetett szabadnapokra jogosultak, amelyek nem tartoznak bele a pihenőszabadság időtartamába.

Ezek mellett megemlítjük, hogy a munkavállalók jogosultak:

- fizetett betegszabadságra (alapvető esetben maximum 91 nap, de semmiképp nem több mint 183 nap egy évben)
- kockázatos terhesség esetén maximum 120 nap szabadságra
- anyasági szabadságra (42 nap kötelező, maximum 126 nap)
- apasági szabadságra (5 nap)
- gyermeknevelési szabadságra (a gyermek két éves koráig)
- tanulmányi szabadságra (ez lehet akár nem fizetett is)
- valamint a beteg gyermek gondozásáért járó szabadságra is (amíg a gyermek be nem tölti a 7 évet, bizonyos esetekben a 18 évet).

Ezekben az esetekben az alkalmazott jogosult a munkabérével arányos vagy a törvény által megszabott különböző juttatásokra.

IX. Mikor mehet valaki nyugdíjba?

A nyugdíjrendszer az utóbbi években jelentős átalakulásokon esett át, sőt ez az átalakulás még most is folyamatban van.

Alapvető esetben egy munkavállaló akkor mehet nyugdíjba, ha elérte a nyugdíjkorhatárt, valamint megvan a minimális munkarégisége, vagyis ledolgozott elegendő évet, ami alatt hozzájárulásokat fizetett ahhoz, hogy nyugdíjazzák, ekkor beszélünk **öregségi nyugdíjról**.

Férfiaknál a nyugdíjkorhatár 65 év, a nőknél 63 év, a nyugdíjazáshoz minimum 15 évet és maximum 35 évet kell dolgozni. Vannak olyan különleges szakmák, amelyek esetében a munkavállaló olyan speciális körülmények között dolgozik, amelyek megterhelők vagy veszélyesek, ezek esetében a nyugdíjkorhatár alacsonyabb, mint például a rendőrök, katonák, bányászok esetében. A nyugdíj összege függ a munkavállaló aktív időszakában megkeresett fizetésétől és a nyugdíjpont értékétől, amelyet törvény határoz meg, majd egy matematikai formula alapján számolják az illető személy nyugdíját.

Emellett létezik előrehozott nyugdíjazás, előrehozott részleges nyugdíjazás és betegnyugdíjazás is.

X. Hogyan szabályozza a törvény a napszámos munkát?

Különböző szezonmunkára a munkaadók napszámosokat alkalmazhatnak. Ebben az esetben nem szükséges az írásban megkötött munkaszerződés, viszont a munkaadónak napszámosi jegyzéket kell vezetnie, ahol számontartja, hogy melyik személy mennyit dolgozott. Tilos ugyanis egy évben 25 egymást követő naptári napra és összesen 90 napnál további periódusra ugyanazt a napszámost ugyanannak a munkaadónak alkalmazni, kivételt képeznek a mezőgazdaság, állattenyésztés, fakitermelés, halászat stb. ágazatok, ahol maximum 180 nap az alkalmazási határ. A munkaadóktól függetlenül egy személy nem dolgozhat egy évben 120 napnál több időt napszámosként.

Kitűnik tehát, hogy nem minden ágazatban megengedett a napszámosok alkalmazása, csak a törvény által meghatározottakban. Az említettek mellett még alkalmazhatóak napszámosok olyan ágazatokban, mint a vendéglátóipar, reklám és sajtó, különböző művészeti ágazatok. A napszámos munka után jövedelemadót és társadalombiztosítási járulékot kell fizetni, vagyis a napszámos munka is munkarégiségnek számít. Ugyanakkor, a napszámos munka nem vonja maga után az egészségügyi biztosításra való jogosultságot. 2019. december 20-tól a napszámosi jegyzéket elektronikus úton kell vezetni.

8.

AZ ÁLLAMRÓL

I. Mi az Alkotmány és milyen jogokat ír elő?

Az Alkotmányt az Állam Alaptörvényének is szokták nevezni. Az Alkotmány az állam legfontosabb jogforrása, szabályozása, hiszen minden más jogszabálynak, legyen az törvény, kormányhatározat, sürgősségi kormányrendelet, minisztériumi rendelet, helyi tanács határozata, be kell tartania az alkotmányba foglaltakat és nem tartalmazhat ezzel ellentétes szabályozást.

Románia jelenlegi Alkotmányát 1991. november 21-én fogadták el, és utoljára 2003-ban módosították. 156 cikkelyt tartalmaz, amely 8 címre van osztva.

Az Alkotmány olyan területeket szabályoz, mint például az alkotmányos alapértékek, általános elvek, alapvető jogok, szabadságok és kötelezettségek.

Az Alkotmány első cikkelyeiben meghatározza például azt, hogy a román állam kormányformája a köztársaság vagy, hogy a román állampolgárság nem vonható vissza azoktól, akik születésüknél fogva szerezték meg. Az Alkotmányban van az is lerögzítve, hogy Románia fővárosa Bukarest municípium.

Az Alkotmány 6-ik cikke biztosítja az identitáshoz való jogot, amely így hangzik: „Az állam elismeri és biztosítja a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogát az etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitásuk megőrzéséhez, fejlesztéséhez és kifejezéséhez. A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek identitásának

megtartását, fejlesztését és kifejezését célzó állami védő intézkedéseknek meg kell felelniük a többi román állampolgárhoz viszonyítva az egyenlőség és a diszkrimináció tilalma elveinek.”

Az Alkotmány biztosítja például a szólás-, gondolat-, vélemény- és sajtószabadságot, a gyülekezés szabadságát, a vallásszabadságot, kinyilatkoztatja az élethez, a munkához való jogot, rendelkezik a továbbtanuláshoz való jogról, a személyi biztonságról, a szavazati jogról stb.

Továbbá, az Alkotmány meghatározza a különböző intézmények szerepét és működését, mint például a Nép Ügyvédje, a közhatóságok, a Parlament, Románia Elnöke, a Kormány, a parlament viszonya a kormánnyal.

Az Alkotmány rendelkezik a gazdaságról és a közpénzügyekről, a törvényhozásról, a közigazgatásról és a bírói hatóságokról is.

II. Mi az államhatalom és mit jelent a hatalom megosztásának az elve?

Az állam határain belül gyakorolt legfőbb hatalom. Az Alkotmány előírásai szerint a nemzeti szuverenitás a román nép sajátja, amely azt szabad, periodikus és tisztességes választásokon megalakult képviseleti szervein, valamint népszavazáson keresztül gyakorolja.

A hatalom megosztásának az elve alkotmányos érték, erről az Alaptörvény első cikke rendelkezik: Az állam a hatalmak – a törvényhozás, a végrehajtás és az

igazságszolgáltatás – elválasztásának és egyensúlyának elvei szerint van megszervezve, az alkotmányos demokrácia keretében.

A hatalommegosztás elve, azt jelenti, hogy az államban a különböző hatalmak, intézményi hatáskörök el kell különüljenek egymástól.

Létezik törvényhozó hatalom, amely maga a Parlament, amelyet választott képviselők és szenátorok alkotnak. Van végrehajtó hatalom, amelyet a Kormány képvisel és az igazságszolgáltatási hatalom, amelyet a független bíróságok képeznek.

A hatalmak szétválasztása azért fontos, mert ellensúlyt képeznek, és kölcsönös ellenőrzést gyakorolnak egymással szemben.

III. Mi a közpénz?

A közpénz az állam pénzét jelenti, amelyről az állam költségvetése rendelkezik.

A kormánynak évente ki kell dolgoznia az állami költségvetést, amelyben azt határozzák meg, hogy az állam pénzével hogyan fognak az adott évben gazdálkodni, mire mennyit lehet költeni.

Az országos közköltségvetés az állami költségvetést, az állami társadalombiztosítási költségvetést és a községek, a városok és a megyék helyi költségvetéseit foglalja magába.

Honnan van a közpénz, miből van az államnak pénze? Például a különböző adók, járulékok és illetékek befizetéséből, büntetések befizetéséből, a köztulajdonban levő javakból származó jövedelmekből stb.

A közpénz elkötésére csak bizonyos szabályok betartásával kerülhet sor, amelyet a Számvevőszék ellenőrizz. A Számvevőszék ellenőrzést gyakorol az állam és a közszektor pénzügyi erőforrásainak létrehozási, igazgatási és felhasználási módja fölött.

IV. Kik a közalkalmazottak?

A közalkalmazott egy olyan személy, amely az állami költségvetésből kapja a fizetését és valamilyen állami intézettel van munkaviszonya, állami alkalmazott.

Például közalkalmazott a polgármesteri hivatalban dolgozó jegyző, a telekkönyvi hivatalban dolgozó regisztráló vagy a rendőrség szóvivője.

Fontos megjegyezni azt, hogy nem minden közalkalmazott köztisztviselő is.

A köztisztviselők olyan állami alkalmazottak, akik az állam, és az önkormányzat megbízásából közhatalmat gyakorolnak, ezzel szemben a közalkalmazottak, akik szintén állami alkalmazásban vannak, nem gyakorolhatnak közhatalmat.

V. Hogyan keletkezik egy törvény? Az állampolgároknak lehetőségük van a jogalkotásban részt venni?

A törvényhozás első lépése az, hogy kell legyen egy törvénytervezet, amely megvitatását és elfogadását kell kérni ahhoz, hogy törvénné váljon.

Törvénykezdeményezést, az esettől függően, javasolhat a Kormányt, a képviselők, a szenátorok.

Az állampolgároknak is joguk van részt venni a jogalkotásban, hiszen törvénykezdeményezést terjeszthetnek elő.

Ehhez szükséges legalább 100.000 olyan állampolgár, aki szavazati joggal rendelkezik. Legalább az ország megyéinek egynegyedéből kell származniuk, és e megyék mindegyikében vagy Bukarest municípiumban legalább 5.000 aláírást kell gyűjteni a kezdeményezés támogatására.

Vajon bármilyen területen joguk van az állampolgároknak törvénykezdeményezést előterjeszteni vagy vannak korlátozások ezen a területen? Nem lehet törvényjavaslatot tenni az állampolgári kezdeményezés kapcsán adóügyi, nemzetközi jellegű kérdések, a közkegyelem és a megkegyelmezés témájában.

A Parlament két házra van osztva: Képviselőház és Szenátus. A törvényeket mindkét ház megvitatja és meg kell szavazza. Előírások rendelkeznek arról, hogy bizonyos témákban melyik az a ház, amely végső soron dönt egy adott kérdésről.

A törvényjavaslatokat abban a házban kell először vitára felterjeszteni, amely, mint először megkeresett ház illetékes annak elfogadására.

Az először megkeresett ház 45 napon belül dönt. Törvénykönyvek és más jelentős komplexitású törvények esetében a határidő 60 nap. Ezen határidők átlépése esetén a törvénytervezet vagy a törvényjavaslat elfogadottnak számít.

Az először megkeresett ház által történt elfogadás vagy elutasítás után a törvénytervezetet vagy a törvényjavaslatot átküldik a másik háznak, amely véglegesen dönt.

Miután egy törvényt elfogadott a Parlament, ezt át kell küldeni Románia Elnökének, aki legtöbb 20 napos határidőn belül kihirdeti a törvényt. Az elnök, a kihirdetés előtt, a parlamenttől egyetlen alkalommal kérheti a törvény felülvizsgálását, illetve kérheti a törvény alkotmányosságának a vizsgálatát.

A törvényt közzé kell tenni Románia Hivatalos Közlönyében, és az a közzétételének időpontjától számított 3 nap múlva vagy a szövegben előírt későbbi időpontban lép hatályba.

Hatályba lépés után mindenkinek kötelessége a törvényt ismerni és előírásait betartani.

VI. A törvényeken kívül milyen más kötelező erejű jogszabályok léteznek?

Törvényeken kívül léteznek más jogszabályok is, amelyeknek kötelező erejük van, és mindenkinek be kell őket tartaniuk.

Ilyenek például a Kormány Határozatok, amelyeket a különböző törvények alkalmazásával kapcsolatosan fogadnak el.

A Kormány a Határozatokon kívül Rendeleteket és sürgősségi kormányrendeleteket is elfogad. A kormányrendelet a Kormány, vagyis a végrehajtó hatalom által hozott legmagasabb szintű jogszabály. Sürgősségi kormányrendeletet akkor lehet kibocsájtani, ha egy rendkívüli és halaszthatatlan helyzet alakult ki, amikor a hagyományos törvényhozási procedúrát nem lehet követni. Annak ellenére, hogy rendkívüli és halaszthatatlan helyzetekről beszélünk, a gyakorlatban a kormány visszaél ezzel, és számos sürgősségi kormányrendeletet bocsájt ki, olyan esetekben is, amikor nem áll fenn a rendkívüli állapot.

Ezen kívül a különböző Minisztériumok rendeleteket bocsájtanak ki, amelyek különböző szakterület szabályozásaira vonatkoznak. Ez a miniszterek által alkotható legmagasabb rendű jogszabály.

Ugyanakkor, jogszabályokat alkothatnak bizonyos témakörökben például a helyi önkormányzatok, ennek érdekében a Megyei és a Helyi tanácsok tanácshatározatokat bocsájthatnak ki.

Az összes jogszabály megalkotásakor tekintettel kell lenni az Alkotmány előírásaira és az uniós jogszabályokra.

VII. Mit jelent a közigazgatás?

A közigazgatás azon szervezetek összessége, amelyek közhatalmat gyakorolnak az államban.

A közigazgatás a közfeladatok ellátására irányul. A közigazgatás megvalósításában szerepet játszó intézmények az állam vagy az önkormányzat nevében közfeladatokat látnak el és jogszabályokat hajtanak végre. A helyi közügyekben az önkormányzati igazgatás, az országos jelentőségű ügyekben a központi közigazgatás jár el.

A területi közigazgatási egységek közigazgatása a decentralizációnak, a helyi autonómiának és a közszolgáltatások dekoncentrálásának az elvén alapul.

Romániában a hivatalos nyelv a román, emiatt a közigazgatás nyelve is a román. A törvény, bizonyos feltételek között megengedi a közigazgatásban az anyanyelvhasználatot a nemzeti kisebbségek számára.

VIII. Milyen intézmények vesznek részt ebben?

A központi közigazgatást a Kormány, a Minisztériumok által látja el. A kormány minden megyébe és Bukarest municípiumba prefektust nevez ki. A prefektus helyi viszonylatban a kormány képviselője, és ő vezeti a minisztériumoknak és a többi központi közigazgatási szervnek a területi-közigazgatási egységekbe dekoncentrált közszolgálatait.

Városokban és községekben a helyi tanácsosokat és a polgármestert megválasztják, ők képezik a községek

és a városok helyi autonómiáját megvalósító közigazgatási hatóságokat. Helyi szinten ők oldják meg a községek és a városok közügyeit.

A megyei tanács a községi és városi tanácsok tevékenységét a megyei érdekű közszolgáltatások ellátása érdekében egybehangoló közigazgatási hatóság.

A községek és városok/megyék szintjén a polgármester/a megyei tanács elnöke javasolhatja a helyi/megyei tanácsnak a közügyvezetői tisztség létrehozását. A közügyvezető, a polgármester/a megyei tanács elnöke ilyen értelmében megkötött menedzsment-szerződés alapján a szakapparátus vagy a helyi érdekű közszolgáltatások koordinálásával kapcsolatos feladatkört látja el.

Minden egyes területi közigazgatási egységnek a helyi költségvetésből bérezett titkára van, aki felsőfokú jogi vagy közigazgatási tanulmányokkal rendelkező vezető köztisztviselő.

A titkárt nem választják, így stabilitásnak örvend. A területi közigazgatási egység titkára nem lehet politikai párt tagja, valamint a polgármester vagy alpolgármester, illetve a megyei tanács elnöke vagy alelnöke házastársa vagy elsőfokú rokona.

IX. Hogyan van felépítve az igazságszolgáltatás?

Az igazságot a törvény nevében szolgáltatják.

Az alkotmányos előírások értelmében az igazságszolgáltatás egységes, részrehajlásmentes és egyenlő mindenki számára. A bírák függetlenek és csak a törvénynek vannak alávetve.

Az igazságszolgáltatás a Legfőbb Semmítő- és Ítéltőszéken és a törvény által megállapított bírói hatóságon keresztül valósul meg.

A Bírói hatóságok a következők Romániában:

Bíróság (Judecătorie)

Általában elsőfokon tárgyalják az ügyek többségét, egy megyében több városi bíróság is van.

Törvényszék (Tribunal)

Minden megyében egy van, bizonyos ügyek esetén elsőfokon tárgyal, mint például közigazgatási és munkaügyek esetén, illetve a városi bíróság ítéletei ellen benyújtott fellebbezésekről dönt.

Ítéltőábra (Curte de Apel)

15 ítéltőábra van az országban, több megye tartozik a területi hatáskörébe, kevés esetben tárgyal elsőfokon, általában a bíróságok vagy törvényszékek ítéletei ellen benyújtott fellebbezésekről dönt, másod vagy harmadfokon.

Legfőbb Semmítő- és Ítélszék (Înalta Curte de Casație și Justiție)

Románia legfelsőbb bírósága, általában az ítéltábla ítéletei ellen benyújtott fellebbezésekről dönt, biztosítja **a jogszabályok többi bíróság általi egységes értelmezését és alkalmazását.**

Büntető ügyekben a bírósági hatóságokon kívül az igazságszolgáltatás részeként fontos szerepet játszanak a bűnügyi nyomozást végző szervek is:

Nyomozó hatóság (Organ de cercetare penală)

Az ügyészség felügyelete alatt végzi tevékenységét, de alárendelt annak az intézménynek is, amelynek tagja; pl. rendőrség, határőrség, kikötők kapitánysága stb.

Ügyészség (Parchet)

Az igazságszolgáltatási tevékenységben az Ügyészség képviseli a társadalom általános érdekeit és védelmezi a jogrendet, valamint az állampolgárok jogait és szabadságjogait.

Az ügyészségek a bírói hatóságok mellett működnek, vezetik és ellenőrzik az igazságügyi rendőrség nyomozó tevékenységét a törvény feltételei között.

Minden bíróság mellett működik egy ügyészség, az ügyészek bizonyos tevékenységeit a főügyész ellenőrzi, illetve hagyja jóvá.

Különleges bűncselekmények esetén eljáró ügyészségek:

Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția Națională Anticorupție – korrupciós bűncselekmények esetén jár el.

Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția de Investigare al Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – szervezett bűnözés, terrorizmus, ember, fegyver, tiltott szerek csempésztével stb. kapcsolatos bűncselekmények estén jár el.

X. Mikor fordulhatunk Strasbourghoz, Luxemburghoz, illetve mikor lehet akár Hágáig is elmenni?

Bizonyára találkoztál már azzal a kifejezéssel, hogy egy adott ügyet akár Strasbourgig vagy Hágáig is el lehet vinni. Nagyon gyakran lehet ilyen kijelentéseket hallani, olyan esetekben, amikor valaki nagyon elszánt, hogy az igaza bizonygatása érdekében végigjárja az összes lehetőséget, vagy amikor valaki a hazai jogorvoslati lehetőségeket már kimerítette, akkor a nemzetközi fórumokon próbálja jogait érvényesíteni.

Ezek a kifejezések egy nemzetközi bírósághoz köthetők, tulajdonképpen olyan városokat jelölnek meg, ahol egy nemzetközi bíróság székhelye van.

Mivel nagyon sok a félreértés, vegyük őket sorba és vizsgáljuk meg, hogy mikor is van reális esély arra, hogy egy adott ügyet ott is tárgyaljanak.

Strasbourg – Emberi Jogok Bírósága

Ehhez a bírósághoz fordulhat bárki, aki úgy érzi, hogy emberi jogait megsértették, azokat az emberi jogait, amelyeket az Emberi Jogok Európai Egyezménye véd. Például: az élethez való jog, diszkrimináció tilalma, magán- és családi élethez való jog, vallásszabadság, szólásszabadság stb.

Fontos tudni azt, hogy ezekben az esetekben mindig az államot pereljük, mivel az államnak a feladata az, hogy az alapvető emberi jogok betartását garantálja. A panasz sosem irányul magánszemélyek, cégek vagy valamilyen állami intézmények ellen. Az eljárás során szigorú szabályokat kell betartani ahhoz, hogy a kérés befogadható legyen.

A panaszt be lehet nyújtani bármelyik tagállam hivatalos nyelvén, ügyvéd nélkül is be lehet nyújtani, viszont az eljárás érdemi szakaszában már szükséges jogi képviselő. A panasz benyújtása nincs illeték befizetéséhez kötve.

A panaszt egy megadott űrlapon kell beadni és rendkívül szigorú formai kritériumok vannak a beadvánnyal szemben, amelyeket sajnos sok esetben nem képesek teljesíteni a felperesek.

Fontos tudni azt, hogy nem lehet bármikor ide fordulni, hiszen van egy 6 hónapos határidő, amelyet az utolsó érdemi hatékony hazai jogorvoslat kimerítésétől, vagy ha nincs ilyen, a jogsértés bekövetkeztétől számítanak és ez a határidő jogvesztő.

Luxemburg – Az Európai Unió Bírósága (EUB)

Ennek a bíróságnak az a szerepe, hogy gondoskodik arról, hogy az európai uniós jogszabályokat minden tagállam azonos módon értelmezze és alkalmazza.

Továbbá, az a feladata, hogy az uniós országok és intézmények betartsák az EU jogszabályok rendelkezéseit.

A bíróság több típusú ügyben hoz döntést, ezek közül az alábbiak a leggyakoribbak:

Jogértelmezés (előzetes döntéshozatal) – előfordulhat az, hogy egy adott országban eljáró bírónak kérdése merüljön föl valamely uniós jogszabály értelmezésével és alkalmazásával kapcsolatosan, ezekben az esetekben jogértelmezést, iránymutatást kérhet az EUB-tól.

Jogérvényesítés (kötelezettségszegési eljárás) – ez az eljárás azok ellen a tagállami kormányok ellen indítható, amelyek nem teljesítik az uniós jogszabályokból eredő kötelezettségeiket.

EU-intézmények szankcionálása (kártérítési kereset) – a magánszemélyek és cégek keresetet indíthatnak a Bíróságon, ha érdekeik sérelmet szenvedtek annak következtében, hogy az uniós intézmények, illetve az uniós alkalmazottak meghoztak egy bizonyos intézkedést, vagy – épp ellenkezőleg – amiatt, hogy az érintettek nem hozták meg a szükséges intézkedéseket.

Az Európai Unió Bíróságát 2 bíróság alkotja, a Bíróság meg a Törvényszék.

Hága – Nemzetközi Bíróság

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének elsődleges bírói szerve, amelyet 1945-ben alapítottak és államok közti vitákkal foglalkozik. A Bíróság kevés ügygel foglalkozott és foglalkozik.

Egyetlen állam ellen sem lehet a Bíróság előtt pert indítani, ha az nem fogadta el annak joghatóságát. A Bíróság joghatóságát el lehet fogadni egyedi ügyekre, illetve általánosságban is.

A Bíróság ügyei szerteágazóak, fő feladata az államok által elé tárt jogviták eldöntése jogilag kötelező ítélettel.

Továbbá tanácsadó vélemények megalkotásában is szerepe van, amennyiben ez irányba felkérik rá a nemzetközi szervezetek, ügynökségek és az ENSZ Közgyűlése.

A Nemzetközi Bíróság nem azonos a Nemzetközi Büntetőbírósággal, amely egyéni büntetőjogi felelősséggel foglalkozik.

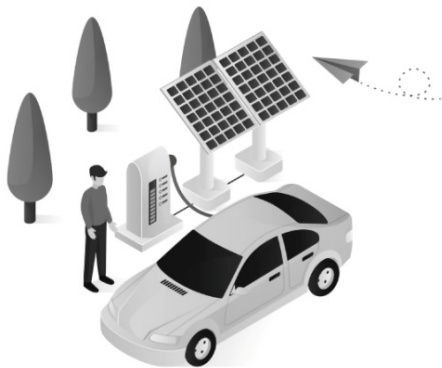
9.

A KÖRNYEZETEDRŐL

I. Mit jelent az egészséges környezethez való jog?

Románia alkotmánya elismeri, hogy bármely személynek joga van az egészséges és ökológiailag kiegyensúlyozott környezethez. Ezt azt jelenti, hogy neked, mint egyénnek és a társadalom bármely tagjának, joga van egy szennyezésmentes, egészséges, élhető környezethez, a megfelelő minőségű élelemhez, ivóvízhez, megfelelő munkakörnyezethez, amelynek biztosítása az állam kötelessége olyan módon, hogy törvényi szabályozásokkal kell védenie a környezetet a különböző emberi beavatkozások által termelt szennyezéstől. Ez a jog közvetlenül védi az emberiséget, közvetve pedig a növény- és állatvilágot, a természetet, a vizek, a levegő és talaj tisztaságát.

II. Mik a te legfontosabb kötelességeid a környezeteddel kapcsolatos?

Minden állampolgárnak, tehát neked is, alkotmányos kötelessége a környezet védelme és feljavítása. Ez annyit tesz, hogy kötelességed minden olyan tevékenységtől távol maradni, amely súlyosbíthatja a környezeti szennyezés mértékét – például ne dobj el szemetet, csak az arra kijelölt helyen, gyűjtsd külön a veszélyes hulladékot a háztartási szeméttől, ne öntsd a használt étolajat a lefolyóba, próbáld csökkenteni az ökológiai lábnyomodat azáltal, hogy például kevesebb elektromos energiát használasz.

Emellett kötelességed értesíteni a hatóságokat, ha környezetszennyező magatartásokat tapasztalsz, például magánszemély vagy vállalatok veszélyes hulladékot nem megfelelően tárolnak, szennyvizet engednek a folyókba, patakokba, szemetet dobnak el vagy raknak le arra nem kijelölt helyen, stb. Sok apró dolog által te is hozzájárulhatsz egy egészséges környezethez, amely nem csak egy jócselekedet, de kötelességed is. Fontos még azt is tudnod, hogy környezetszennyező tevékenység esetén a szennyezést okozó személy téríti meg az okozott kárt, akkor is, ha mindezt nem akarattal tette, hanem csupán hanyagságból, figyelmetlenségből.

III. Mit kell tudnod a hulladékgyűjtésről?

A hulladékoknak több csoportját különböztetjük meg, s ennek függvényében különböző szabályok vonatkoznak rájuk. A hulladék lehet háztartási vagy utcai szemét, gazdasági szemét (ipari melléktermékek) vagy

veszélyes hulladék, valamint szilárd vagy folyékony hulladék.

Azzal talán nem mondunk újat, hogy a hulladékot csak az arra kijelölt helyeken szabad gyűjteni, tárolni és eldobni. Ez azért fontos, mert például a veszélyes hulladékok nem megfelelő tárolásra esetén olyan természeti károk keletkezhetnek, amelyek egyáltalán nem, vagy csak nagyon költségesen és időigényesen fordíthatók vissza.

Bizonyára te is hallottad már a szelektív hulladékgyűjtés kifejezést, amely a hulladékok anyagfajta szerinti elkülönített gyűjtését jelenti, vagyis, hogy a keletkező papír, fém, üveg és műanyag hulladékot különválogatva gyűjtjük.

Néhány példa, amit még érdemes külön gyűjteni és leadni az arra kijelölt helyeken: lejárt gyógyszerek, a használt étolaj vagy sütőzsiradék, a kifogyott elemek és akkumulátorok, elektromos és elektronikai hulladék, fáradt olaj, festékek, ragasztók, gumiabroncsok stb. Nézz utána, hogy mit hova dobsz, hogy mennyi szemetet termelsz, légy tudatos!

IV. Mit kell tudnod az erdők, a vizek, az atmoszféra és a talaj védelméről?

Erdők védelme

Alapvetően a legfontosabb szabály ezen a területen, hogy meg kell tenni mindent az erdő növényzetének megtartása érdekében. Fák kivágása kizárólag az erdészeti szabályok betartásával lehetséges, ugyanakkor ez azt is jelenti, hogy a kitermelt fa helyére új fákat kell

ültetni. Tilos szemetet, bármilyen veszélyes hulladékot erdőkben lerakni, tilos erdős területeken arra nem kijelölt helyen tüzet rakni, valamint tilos minden olyan tevékenység, amely zavarhatja az erdők állatvilágát.

A vizek védelme

Bizonyára nem újdonság az sem, ha azt mondjuk, hogy tilos bármilyen hulladékot dobni vagy tárolni a patakok, folyók, vizek partján, amelyek bekerülhetnek a talajba és az ivóvízbe. Tilos tehát autókat vagy gépeket mosni természetes vizekben, amelyek olajukat, folyékony üzemanyagokat, kenőanyagokat, veszélyes anyagokat vagy rovarirtókat, vagy más veszélyes vegyszereket tartalmaznak. Ugyanígy tilos a szennyvizet természetes vizekbe engedni.

Az atmoszféra védelme

Tilos olyan tevékenységek folytatása, amelyek különböző mérgező anyagokat, füstöt juttatnak a levegőbe. Tilos például szemetet, kerti növényi maradványokat, avart, tarlót égetni, előzetes bejelentés és engedélyezés nélkül, mivel az égés során káros anyagok jutnak a levegőbe. Ugyan a járművek használatát nem korlátozza még törvény, de az Európai Unió által alkalmazott különböző széndioxid kibocsátás alapján történő rangsorolás és ennek megfelelő adó fizetése már nálunk is mindennapos.

A talaj védelme

A különböző mezőgazdasági tevékenységek során alkalmazott rovar- és növényirtószerek használata során is fontos a mértékletesség, hiszen az élelmiszerek előállításakor ezek maradványai a növényekben, gyümölcsökben

Az állatok szempontjából is fontos ez a téma, mivel bár egyes állatfajok sikeresen alkalmazkodnak a zajos városi környezethez, mások élővilágának ilyen típusú megzavarása a fajok elvándorlását és sokszor egyedszám csökkenést eredményeznek.

Fontos tehát tudnod, hogy jogod van olyan környezetben élni, ahol az ipari és közlekedési zajok nem befolyásolják egészségedet.

VI. Mit kell tudnod a betegségekről, járványokról?

Mindannyiunk egészségének megőrzése érdekében minden állampolgárnak kötelessége a járványok és egyéb fertőző betegségek elterjedésének megakadályozása, valamint veszély esetén az illetékes hatóságok értesítése.

Vannak például ajánlott oltások, amelyeket már kisgyerekkorban megkapunk, amelyek olyan betegségek kialakulásának meggátolását célozzák, mint a rózsahimlő, tetanusz, mumpsz, májgyulladás. A gyermek beoltásáról előzetesen értesíteni kell a szülőket, akik, ha nem nyilvánítják ki ellenvetésüket, a gyermek megkapja az oltásokat. Jelenleg Romániában törvénytervezeti szakaszban van a kötelező oltások bevezetése.

Járvány kialakulásának kockázata esetén az egészségügyi személyzet a rendőrséggel és egyéb szervekkel együtt különleges intézkedéseket hozhatnak, például elkülöníthetik a betegeket, vagy betegség gyanús személyeket, karantént rendelhetnek el vagy korlátozhatják mozgásszabadságukat. Ha a betegségeket nem emberek, hanem állatok hordozzák, a beteg vagy fertőzött

egyedeket a hatóságok hivatalos eljárás szerint megsemmisíthetik.

Amennyiben járvány elterjedésének veszélye áll fenn, a hatóságok bármely gócpontgyanús helyre behatolhatnak, akkor is, ha az valakinek a magántulajdona. Ilyenkor a közérdek érvényesül a magán érdekekkel szemben.

Kezelési és megelőzési módszereket mára már az orvostudomány majdnem minden betegség típusra kifejlesztett, így az a legfontosabb, hogy betegség esetén fordulj szakorvoshoz!

VII. Mit jelent a természetvédelmi terület kifejezés?

Természetvédelmi területnek nyilvánítható egy szárazföldi és/vagy tengeri terület, ahol kifejezetten ritka, vagy magas veszélyeztetettségű fajok találhatók. Ennek a földrajzilag körülhatárolt területnek a természetvédelmi területté nyilvánítása biztosítja a biológiai sokféleség védelmét és megőrzését.

Természetvédelmi területeket rangsorolják annak függvényében hogy az adott élőhely védelme nemzeti, nemzetközi, Európai Unió vagy helyi érdekeltségű-e. Természetvédelemi területek közé soroljuk a nemzeti parkokat és a natúrparkokat, különböző rezervátumokat. Érdekesség, hogy Románia területének kb. 8%-a védett területi státusszal rendelkezik, ide tartozik például a Duna-delta, mely Románia területének 2,43%-át teszi ki, a Retyezát nemzeti park, a Vaskapu-szoros, Békás-szoros–Nagyhagymás, a Natura 2000 természetvédelmi övezetek stb.

Védett növény például a havasi gyopár, csillagos nárcisz, királpáfrány, közönséges jegenyefenyő, hegyi árnik, kikeleti hóvirág, nagy, erdélyi ibolya, hamvas áfonya, tőzegáfonya. Védett állatfaj a közönséges hód, farkas, barnamedve, közönséges hiúz, vadmacska, vidra, nyest, menyét, őz, borz, fehér és fekete gólya, pelikán, valamint a vörösbegy.

A természetvédelmi területeken, vagy azok közelében végzett gazdasági vagy egyéb tevékenységek végzéséhez minisztériumi jóváhagyás szükséges. Ezeken a területeken fokozottan figyelnek a szabályok betartására, valamint hogy semmilyen emberi behatás ne legyen az adott védett fajokra negatív hatással. Épp ezért, minden hasonló területnek, az adott védett állat- vagy növényfajtól függően különböző szabályzata van. Tilos például az adott területen védettnek számító növények leszedése, gyűjtése, állatok vadászata stb. A legtöbb ilyen területen tilos a tűzrakás, sátrazás, az autóval/motorral való megközelítés, kivéve az arra kijelölt utakon, tilos a hangos zenét/zajt kiadó eszközök használata, vizek, tavak esetében tilos lehet az úszás. Figyeljete mindig a különböző jelzésekre és tartsátok tiszteletben a szabályokat, hogy a természeti csodáinkat minél többben megismerhessék.

VIII. Mik azok az legfontosabb együttélési szabályok, amelyek be nem tartását bünteti a törvény?

Kihágásnak vagy szabálysértésnek nevezzük azokat a cselekedeteket, amelyeknek súlyossága nem éri el ugyan a bűncselekmény szintjét, viszont negatív hatással van a

társadalomra, így a törvény szabálysértésnek minősíti és pénzbüntetéssel bünteti.

Néhány példa, amikor az együttélési szabályok be nem tartása szabálysértésnek számít:

1. Tilos minden olyan közterületen elkövetett trágár beszéd, obszcén vagy agresszív viselkedés, amely megzavarhatja a közrendet és mások nyugalma.
2. Tilos tárgyakat, gyúlékony vagy robbanó, maró, bénító hatású anyagokat dobálni személyekre, járművekre amennyiben nem történt személyi vagy anyagi sérülés – ebben az esetben bűncselekményről beszélhetünk, mint például a testi sértés és ennek formái vagy a rongálás.
3. Tilos az általános segélyhívó szám tárcsázása, a rendőrség, tűzoltóság, mentőszolgálat értesítése, amennyiben nincs valódi sürgősségi helyzet.
4. Tilos megrongálni a közterületeken elhelyezett lámpákat, padokat, vagy bármely hasonló tárgyat.
5. Tilos belépni nyitvatartási időn kívül helyi hatóságok, állami intézmények, oktatási intézmények területére, például iskolák területére is.
6. Tilos bármilyen felirat vagy rajz készítése épületek falára, a kerítésekre vagy a közterületeken álló használati tárgyra, valamint tilos a törvényesen kitett hirdetések, reklámok és plakátok eltávolítása.
7. Tilos a forgalmi jelzőtáblák, turista utakon kihelyezett jelek és egyéb veszélyre figyelmeztető jelzések eltávolítása, rongálása, áthelyezése, megváltoztatása.
8. Tilos a veszélyes állatok, például harapós kutya szabadon vagy felügyelet nélkül hagyása.

9. Kihágásnak számít, ha valaki nem hajlandó elhagyni egy vendéglátóipari egységet a zárási idő vagy a helyiség alkalmazottjainak indokolt kérésére
10. Tilos kiszolgálni ittas állapotban lévő vagy kiskorú személyeket alkoholos italokkal.
11. Tilos az alkoholtartalmú italok fogyasztása a következő nyilvános helyeken: közutakon, parkokban, stadionokon és sportpályákon, kulturális intézményekben, színházakban, a tömegközlekedési eszközökön, autóbuszokon, vasútállomásokon és repülőtereken.
12. Tilos a hangoskodás, amely megzavarhatja a lakók, szomszédok nyugalma, ugyanígy tilos olyan magánrendezvények szervezése akár beltérben akár szabadterben, amely zavarhatja a környéken élőket
13. Kihágásnak minősül a hivatalos szervek előtt (például rendőrség) a személyazonosság igazolásának megtagadása.

IX. Mik a lakóközösségi szabályok?

Amennyiben társas házban élsz, bizonyára hallottál már a lakóközösségi szabályokról, vagy házirendről. Ilyen például a csendóra, amely általában este 10 és reggel 8, valamint délután 1 és 2 óra közötti időt foglalja magában, amikor, tilos bármilyen zajongás, hangos zenehallgatás, hangszeren való gyakorlás, amely zavarhatja a társasházban élők nyugalma. Fontos az is, hogy a közös terekben megőrizd a tisztaságot. Emellett szabályok vonatkozhatnak a közös helyiségek használatára, a szemétygyűjtésre, a közös kiadások megtérítésére. Általános szabály szerint minden lakó a részesedésre

arányában kell állja a költségek ráeső részét, de olyan is lehet, hogy lakrészenként osztják ezeket a költségeket.

X. Mik a háziállatokra és ezek tartására vonatkozó szabályok?

Minden állattulajdonos köteles a tartott állat fajának és korának megfelelő élelem, élőhely, mozgástér, kötelező oltások és rendszeres állatorvosi vizsgálat biztosítása. Tilos az állatok bántalmazása, kínozása, rossz körülmények között való tartása, törvényes kereteken kívüli versenyeztetése. Az állatok bármilyen tevékenységéből fakadó felelősség a gazdáé, ezért nem javasoljuk, hogy ezeket az állatokat szabadon, vagy felügyelet nélkül hagyják. Kutyák esetében például köztereken való sétáltatás esetében kötelező a póráz, szájkosár használata, póráz nélkül csak az erre kijelölt területeken lehetséges a sétáltatás, valamint a gazdi köteles a kutyája után eltakarítani a piszkot. Közhivatalokba általában tilos a kisállatokkal együtt való belépés.

A kutyák kikötése nem törvénybe ütköző, ha van elegendő mozgásterük, valamint nem veszélyezteti ez az egészségüket. A kisállatok szállítására külön szabályok vonatkoznak, javasoljuk, hogy tájékozódjatok az adott társaságnál mielőtt buszra, vonatra, hajóra esetleg repülőre szeretnétek szállni a kedvenceitekkel. Amennyiben autóban szeretnétek szállítani a kedvencet, ügyelj arra, hogy mindig legyen ivóvize, valamint soha ne hagyd bezárva az autóba, mivel az nagyon hamar túlmelegedhet/kihűlhet. Amennyiben betegség jeleit látod az állatodon, szólj állatorvosnak!

10.

ARRÓL, HOGY KITŐL KÉRJ SEGÍTSÉGET

I. Mikor hívd az 112 segélyhívó számot?

Az 112 egy egységes európai és nemzeti segélyhívó szám, bármilyen órában hívható és ingyenes. Csak akkor kell hívni, ha életveszély áll elő, ha a mentők, rendőrök vagy tűzoltók beavatkozását igényled.

Ilyen esetek lehetnek például a közlekedési balesetek, tüzesetek, mérgezés vagy kábítószer-túladagolása esetén, radioaktív sugárzás, vagy veszélyes anyag kiáramlása, földrengés, árvíz, épületomlás, gázszivárgás, szélsőséges meteorológiai helyzet, ha valamilyen bűncselekmény szemtanúja, sértettje vagy, eltűnt vagy öngyilkos szándékú személy megtalálásához is kérhetsz segítséget, ha közlekedési akadályokat észlelsz stb.

A központokban operátorok válaszolnak a hívásokra az esetek többségében 4 másodperc alatt, akik felveszik az előzetes adatokat, és már a beavatkozó szervek számára szükséges információk birtokában értesítik az esetnek megfelelőt.

112 segélyszolgálat hívásakor nemcsak románul, hanem magyarul is beszélhetsz.

Mivel a hívások több mint fele nem segélyhívás, fontos, hogy tudd, mikor ne hívd az 112-t. Nem kell az 112-t hívni viccből, információ igénylése miatt, időjárás jelentésért, általános tájékoztatásért, ha beszorult valahova a biciklid, ha elvesztetted a karórát, ha valakit szidni akarsz stb., ezekben az esetekben büntetésre is számíthatsz.

Ha véletlenül hívtad az 112 vonalat, akkor se tedd le hirtelen, hanem inkább mondd el a diszpécsernek, hogy véletlen hívás volt.

II. Családon belüli erőszak esetén hova fordulhatsz?

Családon belüli erőszak esetén az áldozatok elsősorban a rendőrséghez fordulhatnak, ahol büntető feljelentést tehetnek bűncselekmény elkövetéséért, a tettségesség súlyosságának és következményeinek függvényében.

Bűncselekménynek számít például a testi sértés, súlyos testi sértés, amikor a sérülések több mint 90 gyógyulási napot vesznek igénybe, életveszélyt okoznak vagy maradandó sérüléseket. Továbbá az emberölés, kiskorúak veszélyeztetése, fogvatartás, zsarolás, fenyegetés, zaklatás stb.

Bizonyos bűncselekményeket csak feljelentés alapján vizsgálják ki és nem hivatalból. Ebben az esetben az áldozatnak 3 hónap áll a rendelkezésére, amíg a feljelentést megteheti, amelyet onnan számítanak, amióta tudomása volt a bűncselekmény elkövetéséről.

Ilyen esetekben ajánlatos a fizikai erőszak után közvetlenül egy igazságügyi orvostól bizonylatot kérni a sérülések súlyosságára.

Amennyiben az erőszak családon belül történik, a törvény szigorúbb büntetéseket ír elő.

Az erőszaknak több típusa van, mint például a fizikai, lelki, verbális, szexuális, gazdasági, szociális erőszak. Minden esetben a bántalmazó dominanciát gyakorol az áldozata felett. Ahhoz, hogy családon belüli erőszakról beszéljünk, nem szükséges az, hogy a bántalmazás többszörös legyen.

Fontos és hatékony módszert jelent családon belüli erőszak esetén az áldozat védelmére kiállított gyorsintézkedés.

Ezt a rendőrség elrendelheti 5 napra, azonnali jelleggel.

Az áldozatok megkeresésére a bíróságok gyorsított eljárásban döntenek az áldozattal kapcsolatos intézkedésekről, amelyeket legtöbb 6 hónapra lehet elrendelni, majd ezután van lehetőség meghosszabbítani.

A családon belüli áldozatok számára telefonos segítségnyújtást van biztosítva, menedékhelyek, ideiglenes szállás és tartózkodási helyek.

III. Mit jelent a távoltartási rendelkezés?

Családon belüli erőszak esetén az áldozat kérésére a bíróság elrendelhet különböző védelmi intézkedéseket, legtöbb 6 hónapra.

Ilyen rendelkezések lehetnek, például az erőszakos fél kilakoltatása a családi házból, még akkor is, ha ez kizárólagosan a bántalmazó tulajdonában van.

A bíróság megtilthatja az agresszornak azt, hogy a közös lakásban lakhasson, vagy oda visszatérjen, illetve kötelezheti bizonyos költségek viselésére, mint például az orvosi kezelés, a pereskedéssel, az áldozat megvédésével kapcsolatos költségek megtérítésére.

Az áldozat távoltartási rendelkezést is kérhet, ami azt jelenti, hogy a bántalmazó nem lakhat a közös otthonban, el lehet rendelni azt is, hogy a lakást felosszák és a bántalmazó meg az áldozat felváltva használják, a bántalmazónak megtilthatják azt, hogy egy bizonyos távolságnál közelebb kerüljön az áldozathoz, a lakástól, munkahelytől, iskolától stb.

Ugyanakkor azt is el lehet rendelni, hogy semmiféle módon ne keresse, és ne vegye fel a kapcsolatot a bántalmazott személyekkel, ne hívogassa, ne levelezzen, ne üzenessen.

Ezeket a rendelkezéseket a rendőrség is elrendelheti ideiglenesen, 5 napra.

Amennyiben a bántalmazó nem tartja be ezeket a rendelkezéseket, bűncselekményt követ el.

A távoltartási rendelkezést vagy egyéb védelmi intézkedést el lehet rendelni abban az esetben is, ha az áldozat meg a bántalmazó nem laknak együtt és akkor is, ha nem házasságban csak párkapcsolatban élnek.

IV. Ha valaki folyamatosan zaklat, kitől kérhetsz segítséget?

Abban az esetben, ha valaki folyamatosan zaklat, ez bűncselekménynek számít és ez ügyben a rendőrségen tehetsz büntető feljelentést.

A zaklatást, mint bűncselekményt a törvény tiltja és 3 hónaptól 6 hónapig tartó börtönbüntetéssel vagy pénzbüntetéssel szankcionálja.

Zaklatásnak minősül, ha valaki többszörösen és indokolatlanul követ, megfigyel egy másik személyt, annak a lakását, munkahelyét vagy egyéb általa látogatott helyeket, és ezáltal félelmet kelt az adott személyben.

Ugyanakkor zaklatásnak minősül, ha valakit folyamatosan telefonon hívogatnak, online zaklatnak, üzeneteket küldenek neki és ezáltal félelmet okoznak az áldozatnak. Ezen esetekben a büntetés 1-től 3 hónapig terjedő börtönbüntetés vagy pénzbüntetés.

V. Mit jelent a korrupció és mit tehetünk ellene?

A korrupció azt jelenti, hogy valaki visszaél a birtokolt hatalommal pénzért vagy juttatásért, vagy juttatásra való kilátásért egy másik személyt jogtalanul előnyhöz juttat.

A korrupció bűncselekmény és nagyon veszélyes egy adott ország gazdasági és társadalmi fejlődésére.

A korrupció egyenlőtlenséget okoz a piacon és eltorzítja a versenyt, veszélyes jelenség. Emiatt, a legtöbb európai ország próbál szigorúan fellépni a korrupció ellen.

Romániában a korrupciós bűncselekmények felderítésben a Korrupcióellenes Ügyészség illetékes eljárni.

A büntetőtörvénykönyv több korrupcióellenes bűncselekményt is szankcionál.

Vesztegetés követelése például abban az esetben áll fent, ha egy rendőr csúszópénzt kér azért, hogy ne vegye el a gépjárművezetői engedélyed azért, mert átmentél az útkereszteződésen, annak ellenére, hogy a jelzőlámpa piros színre váltott. Akkor is bűncselekmény elkövetéséről beszélünk, amikor nem kéri, de elfogadja az adott pénzösszeget cserébe azért, hogy ne vegye el a jogosítványt.

Korrupciós bűncselekményt követ el az is, aki pénzt vagy egyéb hasznót ajánl fel valakinek azért, hogy valamit megtegyen, vagy ne tegyen. Például vesztegetést követ el az a sofőr, aki pénzt kínál a rendőrnek, aki el akarja venni a jogosítványát gyorshajtásért.

Bűncselekménynek számít a befolyás vásárlása és a befolyással való üzérkedés is. Például befolyással való üzérkedésnek minősül az, amikor valaki azt állítja, hogy rá tudja venni a rendőrt, aki bevonta valakinek a jogosítványát gyorshajtásért, hogy visszaadja neki.

Abban az esetben, ha korrupciós bűncselekmény elkövetéséről van tudomásod vagy esetleg tőled kérnek csúszópénzt vagy egyéb „szívességet”, akkor jelentsd a korrupcióellenes ügyészségen vagy a rendőrségen.

VI. Mikor fordulhatunk a fogyasztóvédelemhez?

A fogyasztóvédelmi hatóság a fogyasztói jogok felett őrködik. Akkor fordulhatsz a fogyasztóvédelemhez, ha fogyasztó vagy és valamilyen fogyasztói jogod sérült.

Ki a fogyasztó? Fogyasztónak minősül minden olyan természetes személy, aki egy gazdasági tevékenységet folytató entitástól terméket vagy szolgáltatást vásárolt. A vállalkozók közötti konfliktusok kezelése nem tartozik a fogyasztóvédelmi hatóság feladatkörébe, ilyen esetekben nem járhat el.

Milyen fogyasztói alapvető jogaid vannak?

Az alapvető szükségletek kielégítéséhez való jog Biztonsághoz való jog

A veszélyes termékek és eljárások ellen való tiltakozás joga. Tilos olyan terméket forgalmazni vagy szolgáltatást nyújtani, amelyek nem biztonságosak. A termék akkor biztonságos, ha a fogyasztó életét, egészségét, testi épségét a rendeltetésszerű használat nem veszélyezteti. Tilos hamisított terméket, illetve lejárt szavatosságú terméket forgalmazni.

Tájékoztatáshoz való jog

A megfontolt választáshoz szükséges tények ismertetése joga. A tájékoztatás a termék leírásával, címkézésével, csomagolásával, használati és kezelési útmutató segítségével történik. Ezeket az információkat román nyelven kell feltüntetni, a termék származási helyétől függetlenül. A feltüntetett adatok pontosak, teljesek és érthetőek kell legyenek, tartalmazniuk kell az áru azonosítására alkalmas megnevezését, gyártójának vagy

forgalmazójának nevét és címét, származási helyének megjelölését, az áru méreteit, mennyiségét, mennyiségi összetételét, a felhasznált anyagok arányát, rendeltetésszerű használhatóságának vagy minőségmegőrzésének várható időtartamát, alapvető műszaki jellemzőit, energiafelhasználásának ismérveit, környezetvédelmi előírásokra való utalást, megfelelőségi jelölést, a termék tárolására és tartósítására vonatkozó információkat. A termékek árát egyértelműen, könnyen azonosíthatóan és tisztán olvashatóan kell feltüntetni, jól látható helyen.

Tilos olyan tényezők alapján reklámozni vagy bemutatni termékeket, amelyek nem felelnek meg a valóságnak.

Választáshoz való jog

A különféle termékek és szolgáltatások közötti választásjoga. A fogyasztóknak joguk van, az áruk és szolgáltatások alapvető tulajdonságainak megismeréséhez ahhoz, hogy tudatosan, érdeküknek megfelelően tudjanak választani a termékek és szolgáltatások közül. A fogyasztóknak joguk van szabadon kiválasztani az adott terméket vagy szolgáltatást.

A fogyasztóknak joguk van a fogyasztói szerződés átlátható, pontos, egyértelmű szövegezésére, a termék jellemzőit, a jótállás feltételeit meg az ár pontos meghatározását illetően. A fogyasztói szerződés az a szerződés, amely a fogyasztó és olyan személy között jön létre, aki (amely) a szerződést gazdasági vagy szakmai tevékenysége körében köti. A szerződéseknek tisztességes feltételeket kell biztosítaniuk a fogyasztók számára. A fogyasztóknak lehetőségük van, hogy meggondolják magukat.

Jogorvoslathoz való jog

A jogos panaszok tisztességes rendezéséhez való jog.

A fogyasztóknak joguk van jogaik megsértése esetén az illetékes fogyasztóvédelmi hatósághoz fordulni panaszukkal.

Mikor az adott termék vagy szolgáltatás nem felel meg a szerződésben leírtaknak és ezáltal a fogyasztónak kárt okozott, a fogyasztó jogosult a kár megtérítésére.

A fogyasztóknak joguk van megtagadni az olyan termékek vagy szolgáltatások átvevését és kifizetését, melyeket nem rendelt meg és nem fogadott el.

A fogyasztó a megrendelt termékekért, illetve szolgáltatásokért az előzőleg és pontosan meghatározott ár kifizetésére köteles, a leszögezett ár módosítása csak a fogyasztó beleegyezésével történhet.

A fogyasztónak joga van a jótállási időn belül meghibásodott termék megjavítására vagy ingyenes kicserélésére, ugyanakkor az ebből kifolyólag keletkezett kár megtérítésére. A szavatossági idő lejárta után a fogyasztónak joga van a termék megjavítására vagy kicserélésére, ha rejtett hiba folytán az általános használati időn belül a terméket nem lehet rendeltetése szerint használni. A termék meghatározott átlagos használati idejére a cserealkatrészek meg a szerviz biztosítva van. A termék árának visszafizetése vagy a termék kicserélése azonnal, a használhatatlanság megállapítása után kell történnjen, ha ez az állapot nem a fogyasztó hibájából alakult ki.

Oktatáshoz való jog

A tájékozott és tudatos fogyasztóvá váláshoz szükséges ismeretek és tudás elsajátításához való jog.

Tiszta környezethez való jog

Az egészséges és elviselhető környezetben való élethez való jog.

A gyermek- és fiatalkorúak védelmét szolgáló rendelkezések

Tilos tizennyolcadik életévét be nem töltött személy részére alkoholtartalmú italt vagy dohányterméket értékesíteni, kiszolgálni.

A vállalkozás, illetve ennek képviselője kétség esetén kérheti a fogyasztót életkorának személyi igazolvánnyal történő igazolására. Ha ezt a fogyasztó nem teszi, a termék értékesítését, kiszolgálását meg kell tagadni. A vállalkozás köteles jól látható helyen feltüntetni, hogy kiskorúakat nem szolgálnak ki alkoholtartalmú itallal és dohányáruval.

A fogyasztóvédelmi hatóság kérelemre, vagy hivatalból jár el, vizsgálva ezzel a vállalkozás piaci magatartását fogyasztóvédelmi szempontból.

A fogyasztóvédelem olyan tevékenységeket vizsgál, melyek az alábbiakra vonatkoznak:

- az áruk előállítására, átvételére, mérlegelésére, csomagolására, címkézésére, árának feltüntetésére, tárolására, forgalomba hozatalára vonatkozó előírások megsértése;
- a fogyasztók hamis méréssel, számolással, az áru minőségének megrontásával történő megkárosítása;
- a nyitvatartásra vonatkozó rendelkezések megsértése;
- üzletkörébe nem tartozó áru árusítása, szolgáltatás nyújtása;

- a fogyasztók minőségi kifogásainak a jogszabályok megsértésével történő intézése;
- az áru jogosulatlan visszatartása a forgalomból, illetve szolgáltatás nyújtásának jogosulatlan megtagadása;
- nem megfelelő minőségű áru forgalomba hozatala vagy ilyen szolgáltatás nyújtása;
- a hatósági árnál vagy az árura, szolgáltatásra egyébként kötelezően megállapított árnál magasabb ár alkalmazása; stb.

A fogyasztóvédelmi hivatal feladata a szabálysértések megállapítása és a büntetés kiszabása, ha rendelkezéseket talál a gyártók, forgalmazók, szolgáltatást nyújtó személyek ellenőrzése esetén. A fogyasztóvédelmi hatóság kérheti az illetékes hatóságokat a gyártók, forgalmazók, szolgáltatást nyújtó személyek esetén a különböző engedélyek felfüggesztésére vagy visszavonására. A fogyasztóvédelmi hatóság feladatkörébe tartozik a fogyasztói panaszok intézése.

A fogyasztóvédelmi hatóságnál tett panasz a fogyasztói jogok érvényesítésének formája.

Ha a fogyasztó azt tapasztalja, hogy valamilyen joga sérült, miután az illető gyártóval, forgalmazóval, szolgáltatást nyújtó vállalkozóval közölte panaszát, de az illető probléma rendezésére nem került sor, panasszal fordulhat a fogyasztóvédelmi hatósághoz.

A panaszt írásban kell megfogalmazni és csatolni hozzá az esetleges bizonyítékokat. A fogyasztónak alá kell írnia panaszlevelét, egyébként nem veszik figyelembe. A fogyasztóvédelmi hatóság köteles harminc napon belül válaszolni a panaszlevélre.

VII. Autóbaleset kapcsán mi a teendő?

Sajnos bármikor megtörténhet, hogy közlekedési baleset részesei legyünk, fontos tudnod, hogy ilyen helyzetekben mit kell tenned.

Autóbaleset esetén elsősorban azt kell megállapítani, hogy a baleset során személyi sérülés is keletkezik-e, vagy csak anyagi kár.

Abban az esetben, amikor senki nem szenvedett sérülést csak a gépjármű vagy egyéb tárgyak rongálódtak meg, amennyiben mindkét fél egyetért a baleset bekövetkeztének körülményeivel, és következményeivel meg azzal, hogy ki okozta a balesetet, nem szükséges hívni a rendőrséget.

Ha kisebb a koccanás, nyugodtan félre lehet vonni a járműveket az úttestről, hogy ne zavarják a forgalmat.

Ebben az esetben, ki kell tölteni a baleset bejelentésére vonatkozó űrlapot, mindkét vezető által és így a kárt okozó fél biztosítója fogja a másik fél kárát kifizetni.

Amennyiben nem sikerül a gépjármű vezetőknek megegyezniük a felelősséggel kapcsolatosan és nem töltik ki a baleseti űrlapot sem, 24 órán belül be kell jelenteni a balesetet a rendőrségen.

Ha történt személyi sérülés kötelezően rendőrt kell hívni és mentőt. Ebben az esetben a baleseti helyszínt változatlanul kell hagyni. A gépjármű vezetőnek nem szabad elhagynia a helyszínt, csak abban az esetben, ha súlyosan sérült személyt maga visz be a kórházba, mert a körülmények ezt így kívánják meg. A helyszín elhagyása bűncselekménynek minősül.

Fontos tudni azt is, hogy a baleset bekövetkezte után nem szabad alkoholt fogyasztani.

VIII. Ha külföldön ellopják az irataid meg a pénzed, hova fordulsz?

Bizonyára nagyon kellemetlen dolog, ha valakinek ellopják a pénzt meg az iratait. Ez pedig sokkal kellemetlenebb, ha külföldön történik. Az első kérdés, ami felmerül az, hogy ha a külföldi tartózkodás során útlevelet vagy személyazonosító igazolványt loptak el, hogyan lehet majd ezen iratok nélkül hazautazni?

Ilyenkor a konzulátus segíthet, hiszen a konzul hazatérés céljából a hazatérés idejére, de legfeljebb hat hónapig érvényes ideiglenes magánútlevelet (kivételes esetben további külföldön tartózkodásához, tovább- és hazautazásához legfeljebb egy évig érvényes ideiglenes magánútlevelet) állít ki.

Ehhez szükséges a helyi rendőrségtől a jegyzőkönyv, amely az okmány elvesztésének, eltulajdonításának hivatalos igazolása.

Amennyiben a bankkártyádat is eltulajdonították, ajánlatos a bankot is felhívni, hogy zárja le a kártyát. A konzulátus nem tud pénzt adni a hazautazás érdekében, de tanácsot adhat abban, hogyan tud a család vagy ismerősök legegyszerűbb módon pénzt küldeni.

IX. Mi tehetsz, ha észreveszed, hogy a szomszéd építkezik, de közben a te területedre is kiterjed az építmény?

Abban az esetben, ha azt veszed észre, hogy a szomszéd a te területedre is építkezik, akkor valószínű, hogy a szomszéd nem tartja be az építkezési engedélyt. Építkezési engedélyt nem állítanak ki csak olyan területre,

amelyet a kérelmező törvényesen használhat, így ez nem vonatkozhat a szomszéd területére is.

Ebben az esetben, lehet értesíteni az építkezéseket felügyelő hivatalt, amely ellenőrzést tart a helyszínen és megvizsgálja az építkezési engedély és a hozzá szükséges dokumentumok jogszerűségét. Amennyiben ezek nincsenek rendben, elrendelheti az építkezés megszüntetését, lebontását, részleges bontását, az építkezés felfüggesztését és pénzbírságot is szabhat ki.

Amennyiben az építkezési engedély jogellenesen volt kiállítva, akkor ennek kell kérni a semmisségét. Mivel az építkezési engedélyeket a polgármester bocsájtja ki, tőle kell kérni először előzetes panasszal élve, hogy vonja vissza. Amennyiben ezt nem teszi, akkor a közigazgatási bíróságra kell fordulni.

X. Diszkrimináció esetén hova fordulsz?

Az Alkotmány előírásai esetén minden állampolgár egyenlő a törvény és a közigazgatási szervek előtt, kiváltságok és diszkrimináció nélkül. A diszkrimináció az egyenlő bánásmód követelményének megsértését jelenti. Tilos a nemi, faji hovatartozás, etnikai, nemzeti-ségi, nemi, szexuális irányultság, betegség, fogyatékos-ság, egészségi állapot, politikai vagy világnézeti meggyőződés, társadalmi származás vagy hovatartozás, vagyoni és bármilyen más kritérium alapján megkülönböztetni.

Fontos tudni, hogy nem minden típusú megkülönböztetés minősül diszkriminációnak.

Példák: diszkriminációról beszélünk, amikor valakit azért nem szolgálnak ki egy üzletben, mert cigány, vagy

amikor valakit azért nem vesznek fel az adott munkahelyre dolgozni, mert fekete bőrű. Akkor is diszkriminációról beszélünk, amikor év végén minden alkalmazott juttatásban részesül, kivéve azokat, akik homoszexuálisak.

Ha diszkriminációnak vagy az áldozata, akkor lehetséged van az Országos Diszkriminációellenes Tanácshoz fordulni.

Panasz alapján vagy hivatalból indítanak eljárást. A Diszkriminációellenes Tanács előtti eljárás ingyenes, nincs illeték megfizetéséhez kötve.

A Tanács illetékes megállapítani, hogy a vizsgált esetekben bekövetkezett-e a diszkrimináció és amennyiben igen, különböző intézkedéseket határozhat meg, pénzbüntetést szabhat ki.

A Diszkriminációellenes Tanács döntése ellen a bíróságra lehet fordulni.

Amennyiben a diszkrimináció megállapításának a tényén túl kártérítést is szeretnél kérni, ez ügyben a bírósághoz kell fordulni.